

SLOVENŠČINA

POKLICNO IN STROKOVNO IZOBRAŽEVANJE

Izobraževalni programi nižjega poklicnega izobraževanja

Izobraževalni programi nižjega poklicnega izobraževanja s slovenskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Izobraževalni programi nižjega poklicnega izobraževanja z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju slovenske Istre

Izobraževalni programi nižjega poklicnega izobraževanja za dvojezično izvajanje na narodno mešanem območju Prekmurja

Prilagojeni izobraževalni programi z enakovrednim izobrazbenim standardom



KATALOG ZNANJ

IME PREDMETA: slovenščina

164 ur

PRIPRAVILA PREDMETNA KURIKULARNA KOMISIJA V SESTAVI:

dr. Špela Bregač, ZRSŠ, dr. Kozma Ahačič, ZRC SAZU, dr. Anja Benko, ZRSŠ, mag. Mateja Jankovič Čurič, OŠ Artiče, Vanja Jesenek, OŠ Sladki Vrh, dr. Andraž Jež, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Vanja Kavčnik Kolar, ZRSŠ, Valentina Kobal, Šolski center Nova Gorica, OE Biotehniška šola Šempeter pri Gorici, Maja Kosmač Zamuda, ZRSŠ, mag. Tatjana Lotrič Komac, OŠ Naklo, Matija Martinec, OŠ Brinje Grosuplje, Drago Meglič, Gimnazija Murska Sobota, Ljiljana Mićović Struger, ZRSŠ, mag. Marta Novak, ZRSŠ, dr. Nina Novak, ZRSŠ, Nina Papež, Gimnazija Kočevje, Vladimir Pirc, ZRSŠ, mag. Mirjam Podsedenshek, ZRSŠ, Neža Ritlop, OŠ Turnišče, mag. Gordana Rodinger, OŠ Pesnica, mag. Mojca Saksida, OŠ Lucijana Bratkoviča Bratuša Renče, dr. Igor Saksida, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, dr. Sonja Starc, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Marjeta Stegel, ZRSŠ, dr. Matej Šekli, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Tina Žagar Pernar, OŠ Naklo, dr. Alenka Žbogar, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Marija Žveglič, ZRSŠ, Andreja Sever, ZRSŠ, Laura Brataševac, Srednja šola Veno Pilon Ajdovščina, Martina Holešek, Osnovna šola Tončke Čec, Trbovlje, mag. Karlina Koželj, Srednja šola za gostinstvo in turizem Celje, dr. Božidara Krakar Vogel, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, dr. Tomislav Virk, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

JEZIKOVNI PREGLED: Valentin Logar

OBLIKOVANJE: neAGENCIJA, digitalne preobrazbe, Katja Pirc, s. p.

IZDALA: Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje in Zavod RS za šolstvo

ZA MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE: dr. Vinko Logaj

ZA ZAVOD RS ZA ŠOLSTVO: Jasna Rojc

Ljubljana, 2025

SPLETNA IZDAJA

DOSTOPNO NA POVEZAVI:

https://portal.mss.edus.si/msswww/datoteke/katalogi_znanja/2026/kz-slovenscina-npi.pdf

CIP

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID [242199555](#)

ISBN 978-961-03-0918-5 (Zavod RS za šolstvo, PDF)

BESEDILO O SEJI SS

Strokovni svet RS za poklicno in strokovno izobraževanje je na svoji 210. seji, dne 21. 3. 2025 določil Katalog znanj Slovenščina za izobraževalni program nižjega poklicnega izobraževanja.



PRIZNANJE AVTORSTVA – NEKOMERCIALNO – DELJENJE POD ENAKIMI POGOJI

Prenova izobraževalnih programov s prenovo ključnih programskih dokumentov (kurikuluma za vrtce, učnih načrtov ter katalogov znanj)



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



KAKO SE ZNAJTI?

TIPIČNE STRANI

V dokumentu je za dijakinje in dijake, učiteljice in učitelje ipd. uporabljena moška slovnična oblika, ki velja enakovredno za oba spola.

Tema sporoča vsebinski okvir ali okvir predmetnospecifičnih zmožnosti, povezanih s cilji oz. skupinami ciljev: teme so predmetno specifične in lahko vključujejo vsebinske sklope in dejavnosti ter razvijajo veščine, zmožnosti in koncepte, ki naj bi jih dijaki izgrajevali in razvijali v procesu učenja.

Vrsta teme:

Obvezno

Izbirno

Maturitetno

Opis teme zajema ključne poudarke oz. koncepte kot okvir skupinam ciljev.

Dodatna pojasnila za temo lahko vsebujejo razlago o zasnovi teme, usmeritve in/ali navodila, ki se nanašajo na vsebino, vrsto teme, členitev teme, poimenovanje, trajanje, dejavnosti, izvedbo aktivnosti, učne pripomočke ... oz. karkoli, kar je pomembno za to temo.

IME TEME

OBVEZNO

OPIS TEME

Em fugiaspiduci sitet ut etur, in conest dipsum eosa nonsequam volorum, ommolor aut desequi duciist estrunda volorest, sandeni maximin uscillab il magnam quiam quo con explacc ullaccum alisi quidell igendam, in repta doluptur volor sam, ut hilit laut faccumqui omnim ut doluptur, quam consequ atibus dolo dignate mporehent qui tem nonseque por aliquisimust que volestrum esed quibusdae milla conserf ernate dentiat.

Ma vellaut quatio rporrore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas molorporia doluptatis molum rae nos event, inullit incimaiozem fugiandantis et fugitisque maion ped quo odi beatur, sequi ilisqui ipidel escim reprat.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Ullatur sequo qui ut vellenderio. Re exceseq uiatur aturem eos millandio totaquis alibus iume voluptatia quis aut quamust iosant prestius, ut ommodigendis doluptaes dersped moluptae. Harum a volupta tiatur, ne veles quia voluptatia similic tatesequam, seque ventio. Hendis erum quissequo quist que con nulparum ut quuntemos et repro quod ma nimusa sae vellaut eum ulpari velent voluptu rempor a de omnimax impellu ptatiaecusa ducipsae aut evelles temolup tincil imporia simped et endes eum et molum que laborerat voluptiurem nempori bustio explabo rionsenet evenimin nis ex eum voluptam consed que volupid eliquibus, tetusda ntusam ellis ut archill uptiore rundiae nimusdam vel enit, optibea quiaspelitem lam alit re, omnis ab il mo dolupti conmihi tionsequiam eicia dolo intur accusci musdaecatet faccatur? Sinctet latiam facescipsa

Ceria pa iumquam, exernam quaspis dit eaquasit, omnis quis aut apitassum coribusda invenih icatia qui aperorum qui ut re perumquaeped quame moditatum ipient veligna tessint iaessum, optamus, testi sediasped moluptatem aperiam aut quodips usciate veribus.

Mi, asit volupta tuscil int aspel illit atur, eum idenist iorrum alit, nim re illitas ma nimi, iusciisita dolorrum volorepedio core, consequam quae. De nossiti officillate

8 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Številka strani,
program izobraževanja,
predmet

Z oznako **SC** so označeni ključni cilji posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na preglednico s skupnimi cilji.

Z oznako **O** so označeni obvezni cilji.

Z ležečim tiskom in oznako **I** so označeni izbirni cilji.

S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

Z ležečim besedilom so označeni izbirni standardi oz. standardi znanja, ki izhajajo iz izbirnih ciljev.

Dodatne pisave in oznake pri standardih so opredeljene v obvezujočih navodilih za učitelja (npr. podčrtani, M, PTI itd.)

IME SKUPINE CILJEV

CILJI

- O:** Et plabo. Nam eum fuga. Et explat. Xerro et aut que nihicia doloribus, velisci tatur
I: *Que ommodic aboribust, tesequae nimaionseni arum audit minusda dolum, si venimil itatat. Estinve litatem ut adit quid qui.* **SC** (2.2.2.1)
I: *Quia voluptatur aut od minverum, quas ilis et mint, eature rehenit magnatur aut exceaquam reiunt et omnis nobit vero excepel in nimagnam quat officiam que plaborpore ne culpa eum dolore aut aspicias sanihil moditam re pelias ne veri reperferes solos dolorum, quidit ad qui dolorerun.*
O: Ibus nis auda vendio venis saperum atem quiant aut pre comniscia num at is quoditi ne estinve litatem venis saperum atem quiant. **SC** (1.3.4.2 | 2.1.1.1 | 2.1.2.1 | 2.2.1.1 | 2.2.1.2 | 3.1.3.1 | 5.1.2.1)

STANDARDI ZNANJA

- Dijak
- Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.
 - Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repelliam.
 - Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.**
 - Ut fuga. Nemperum fuga.**
 - Ma vellaut quiatio rporore voluptae cus et illent harum doluptatur, et quas
 - Omnim ut doluptur, quam consequ.
 - Obisquamet faccab incium repenam id quist plita nume con nonectem sit volentis etur sanda de velictorum quasimus mo mi.*
 - Ilcillabo. Bor as plibusc ipidesequat latia cuptatu repelliam.*
 - Et ommo commolo ratatur saepedit essunt que parit, expelliquam rem simos con es est volorum quae. Aximintios et faccae. Inciet, ommolo con commoluptas aut vidusci enient.
 - Ut fuga. Nemperum fuga.*

TERMINI:

- | | | | |
|---|---|---|---------------------------------------|
| ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint |
| ☐ veligna tessint | ☐ laborerat voluptiurem | ☐ veligna tessint | |



9 Nižje poklicno izobraževanje | Slovenščina

Pojmi, ki jih dijak mora poznati oz. razumeti (in/ali znati smiselno uporabljati), lahko pa so navedeni tudi priporočeni pojmi. Nabor (strokovnih) terminov zaokrožuje in dopolnjuje posamezno temo, predstavlja pa informacijo učitelju pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega dela. Namenjen je navedbi terminologije, ki jo na področju določene teme v določenem obdobju izobraževalne vertikalne usvojijo dijaki.

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

Viri in literatura,
ki so vključeni v
posamezno temo.

NASLOV TEME

- » Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit. Morbi eget ante eget ante hendrerit convallis vitae et purus. Donec euismod dolor sed neque condimentum, at sodales enim interdum. <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

NASLOV SKUPINE CILJEV

- » Etiam, M. (2019). Eget laoreet ipsum. Nulla facilisi.
- » Parum, V. (2025). Sequi blaboreet quosam. Seque cus.
- » Morbi P. (2007). Sed ac arcu id velit facilisis aliquet. Nec tincidunt.
- » Eget O. (2010). Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla a ac turpis. Nulla et tempus nunc, vitae scelerisque tellus. Sed in tempus mi, a aliquet quam. Integer ut euismod eros, vel pretium mi. Maecenas sollicitudin.
- » Nunc N. (2023). Morbi suscipit ante quis viverra sollicitudin. Aenean ultricies.
- » Nunc N., Ante A., Sem S. (2015). Nullam congue eleifend magna in venenatis. Ut consectetur quis magna vitae sodales. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Sed A. (2024). Ut aliquet aliquam urna eget laoreet. Fusce hendrerit dolor id mauris convallis, at accumsan lectus fermentum. Nunc bibendum quam et nibh elementum consectetur.

NASLOV SKUPINE CILJEV

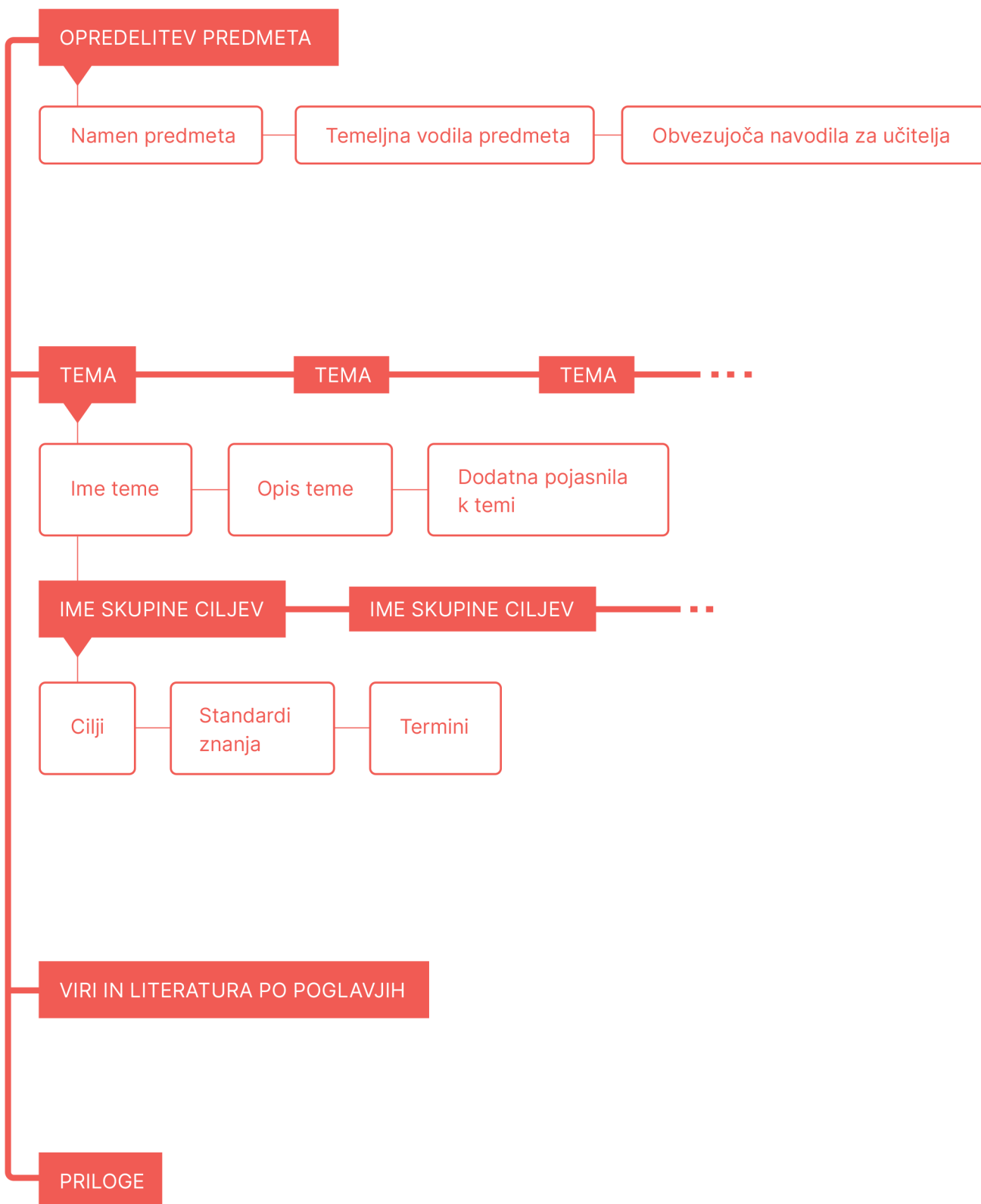
- » Vestibulum vitae massa eget orci condimentum fringilla, <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>
- » Nunc F.: Vivamus quis tortor et ipsum tempor laoreet id quis nunc. Phasellus quis sagittis ligula.
- » Redaktion, 2018. Morbi placerat: <https://lorem.ipsum.com/mubis/link/n0n2c3c>

Viri in literatura, ki so vključeni
v posamezno skupino ciljev.

Hiperpovezava
do zunanjega vira

KAKO SE ZNAJTI?

STRUKTURA KATALOGA ZNANJ



KAZALO

OPREDELITEV PREDMETA..... 10

Namen predmeta..... 10

Temeljna vodila predmeta 11

Obvezujoča navodila za učitelje 11

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA..... 12

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO 13

Besedilo, besedilne vrste, besedilne skupine 15

Besediloslovje ter sprejemanje, razumevanje in tvorjenje neumetnostnih besedil 17

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU 19

Slovenski jezikovni prostor 19

Slovenski jezik v družbi 21

Jezikovne zvrsti..... 22

Zgodovina slovenskega jezika..... 23

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA 24

Jezikovne ravnine in univerzalnost jezikovnega sistema 25

Glasoslovje 26

Besedoslovje 27

Besedotvorje 28

Oblikoslovje 29

Skladnja 30

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE 31

Pravopis..... 31

Pravorečje 34

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI 35

Oblikovanje in razvijanje zavesti o slovenščini v digitalni dobi..... 36

Jezikovne tehnologije, orodja, viri in priročniki..... 37

MOTIVACIJSKO BRANJE 38

Motivacijsko branje neumetnostnih besedil 40

Motivacijsko branje književnih besedil .. 41

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN NJENE

PREDELAVE 42

Pesništvo 42

Pripovedništvo..... 44

Dramatika 45

Predelave književnih besedil 46

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH

BESEDILIH 47

Pisanje 48

Interpretativno branje 49

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU 50

Slovenska slovstvena folklor, književniki in njihova dela..... 51

Literarnozgodovinsko znanje 52

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV..... 53

Književna besedila..... 54

Književna oseba 55

Književni prostor in čas 56

Dogajanje, motiv, tema, sporočilo in snov 57

Avtor in pripovedovalec..... 58

VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH 59

Sporazumevanje in besedilo 59

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE 59

BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL 60

Slovenski jezik v prostoru, družbi in času 60

JEZIKOVNE ZVRSTI..... 60

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA 60

Jezikovni sistem in njegova vloga 60

BESEDOSLOVJE 61

SKLADNJA 61

Pravopis in pravorečje 61

PRAVOPIS 61

PRAVOREČJE..... 61

Slovenščina v digitalni dobi	61
OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI	61
Motivacijsko branje.....	62
MOTIVACIJSKO BRANJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL	62
Zvrsti književnosti in njene predelave ..	62
PESNIŠTVO.....	62
DRAMATIKA	62
(Po)ustvarjanje ob književnih besedilih	62
PISANJE.....	62
INTERPRETATIVNO BRANJE	62
Književnost v prostoru in času	62
SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA	62
LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE	62
Književnost in bralni odziv	63
KNJIŽEVNA BESEDILA.....	63
PRILOGE	64

OPREDELITEV PREDMETA

NAMEN PREDMETA

V predmetniku nižjega poklicnega izobraževanja je predmetu slovenščina namenjenih 164 ur, od tega polovica ur pouku jezika in polovica pouku književnosti, pri čemer pouk jezika in pouk književnosti ne potekata ločeno, pač pa se prepletata.

Katalog znanj za predmet slovenščina je dokument, s katerim so povezane vse ravni izobraževanja; od osnovne šole do zaključka srednje šole. Vsi dokumenti sestavljajo celoto in se zato berejo spiralno, so povezani in se nadgrajujejo.

Slovenščina je prvi oz. materni jezik dijakov, drugi jezik, jezik okolja na območjih občin, v katerih živi italijanska ali madžarska narodna skupnost, kjer je uradni jezik tudi italijanščina ali madžarščina. Je ključni splošnoizobraževalni predmet, podlaga za sporazumevanje, za vsakršno učenje v slovenskem jeziku izraženih vsebin.

Dijaki se usposablajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku tako, da nadgradijo znanje o jezikovnem sistemu knjižnega jezika, razvijajo zavest o svoji jezikovni zmožnosti, o pomenu materinščine, slovenščini kot državnem in uradnem jeziku v Republiki Sloveniji, njenem položaju v svetu, njeni umeščenosti v čas in prostor, njeni izrazni razvitosti na vseh področjih javnega in zasebnega življenja in o njenem delovanju v digitalnem okolju.

Namen predmeta je tudi razvijanje jezikovne zavesti o pomenu jezikovnega znanja slovenščine ter spoznavanje lastne in narodne jezikovno-kulturne identitete. V ospredju je ozaveščanje aktivne vloge dijaka kot uporabnika jezika v procesu sporazumevanja, s katerim lahko dijak izraža misli, občutke in stališča, utemeljuje svoja stališča, razvija ustvarjalnost in kritično mišljenje ter tako vpliva na svoje življenje in družbo okoli sebe, se učinkovito sooča in odziva na globalna vprašanja in izzive ter vzpostavlja in vzdržuje medkulturni dialog. Pri tem ima veliko vlogo tudi razvijanje zavedanja o pomembnosti branja neumetnostnih in književnih besedil in krepitev njegove pozitivne bralne samopodobe.

TEMELJNA VODILA PREDMETA

Namen predmeta se uresničuje z jezikovnim in književnim poukom v okviru receptivnih in produktivnih sporazumevalnih dejavnosti (v naravnem in digitalnem okolju) s posebnim ozirom na uporabnosti pridobljenih spoznanj za strokovno področje.

Cilji so zasnovani tako, da sistematično nadgrajujejo in poglobljajo celostno jezikovno znanje dijakov pri slovenščini, tudi v povezavi z razvijanjem poklicnih in splošnih kompetenc, ter tako postavljajo temelje za vseživljenjsko učenje, kakovostno vključevanje v poklic, strpnost in kultivirano sobivanje z drugimi, tvorno družbeno udejstvovanje, nadaljevanje izobraževanja ter razumevanje književnosti kot umetnosti in jezika kot temelja narodne identitete.

Namen jezikovnega pouka je razvijanje besedilnih in komunikacijskih spretnosti ter skladno s tem tudi ozaveščanje vloge jezikovnosistemskega znanja slovenskega jezika v procesu sporazumevanja (tj. sprejemanja, razumevanja, tvorjenja in vrednotenja besedil). Dijak se uči tudi aktivno in odgovorno pridobivati informacije iz tiskanih in digitalnih medijev ter spoznava etične vidike njihove uporabe. Takšno znanje je bistvena prvina (kritične) sporazumevalne zmožnosti in temeljni pogoj za uspešno reševanje problemov na višjih kognitivnih ravneh.

Namen pouka književnosti je razvijanje recepcijske zmožnosti doživljanja, razumevanja, vrednotenja književnih besedil ob spodbujanju kritičnega in (po)ustvarjalnega odziva o in ob književnem besedilu.

OBVEZUJOČA NAVODILA ZA UČITELJE

Cilji predmeta se uresničujejo s poslušanjem, branjem, govorjenjem in pisanjem o in ob besedilih; pri tem je približno 50 odstotkov ur namenjenih jezikovnemu pouku, približno 50 odstotkov ur pa pouku književnosti. Učitelj naj pouk načrtuje tako, da dijaki ob prepletanju tem obeh področij (jezika in književnosti) in ob osmišljenem vključevanju poklicnih kompetenc dejavno izgrajujejo celostno jezikovno znanje pri delu z besedili, razvijajo bralno kulturo in krepijo bralno samozavest. Pouk naj se izvaja tudi medpredmetno ter skladno z načeli diferenciacije in individualizacije.

Pojasnilo zapisov in oznak:

- » Z oznako O so označeni obvezni cilji.
- » Z ležečim tiskom in oznako I so označeni *izbirni cilji, izbirni standardi znanja* pa samo z ležečim tiskom.
- » Z oznako SC so označeni ključni cilji iz posameznih področij skupnih ciljev. Številčni zapis pri oznaki skupnih ciljev se navezuje na plakate o skupnih ciljih.
- » S krepko označenim besedilom so izpostavljeni **minimalni standardi znanja**.

TEME, CILJI, STANDARDI ZNANJA

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Sporazumevanje in besedilo*, ki je ključna za dober pouk slovenskega jezika, dijak uzavešča in nadgrajuje znanje s področja besedilnih vrst (ki jih je spoznal v osnovnošolskem izobraževanju), besedilnih skupin, besediloslovja ter sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnih besedil nasploh, pri čemer utrjuje in nadgrajuje značilnosti ustreznega in uspešnega sporazumevanja ter s tem razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost, v povezavi z njo pa tudi besediloslovno, metajezikovno, skladenjsko, oblikoslovno in besedoslovno zmožnost.

Obravnava neumetnostnih besedil naj se navezuje na vse predmete v šoli (npr. kot medpredmetno povezovanje), naj bodo pa tudi povezana s poklicnim področjem, za katerega se dijak izobražuje, kjer je to mogoče.

Izbira neumetnostnih besedil naj bo vezana tudi na področja skupnih ciljev, saj ta podpirajo dijaka pri pridobivanju znanja ter razvijanju spretnosti in stališč za samostojno, odgovorno, ustvarjalno, inovativno in humano delovanje v družbi prihodnosti. Veliko priložnosti za obravnavo pri pouku ponuja področje trajnostnega razvoja, ki se lahko obravnava znotraj vseh predmetov in medpredmetno tako, da učitelj v pouk vključuje naslednje teme: podnebne spremembe, varstvo okolja in narave, pomen biodiverzitete, smotrna poraba energetskih virov, trajnostna proizvodnja in potrošnja, družbene neenakosti, migracije in integracija, mobilnost ter razvoj mest in prometa, medgeneracijska (ne)solidarnost, zdrav način življenja in dobro počutje, trajnostno kmetijstvo in hrano, demokracija in človekove pravice, kulturna raznolikost, strpnost in inkluzija, družbena (ne)pravičnost, moralni odnos do živali in okolja ipd. Tako aktualizira jezikovni pouk in dijaku omogoča razvijanje (kritične) sporazumevalne zmožnosti.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema se povezuje s temama *Slovenščina v digitalnem okolju* ter *Jezikovni sistem in njegova vloga* v tem katalogu znanja. Pri načrtovanju pouka naj učitelj upošteva predznanje, ki ga je dijak pridobil v osnovni šoli.

Dijak naj ob primerih besedil spoznava, da so besedilne vrste, ki se jih uči pri pouku, predvsem orientacija za čim bolj ustrezno tvorjenje besedil v vsakdanjem življenju. Spoznava naj tudi, da se z elektronsko komunikacijo iz dneva v dan spreminjajo tudi nekatere značilnosti besedilnih vrst in

da se mora temu sproti prilagajati, zato naj razume svoje poznavanje besedilnih vrst bolj kot pripomoček za lažje in učinkovitejše sporazumevanje, ne pa kot obvezni predpis.

I. OBVEZNE BESEDILNE VRSTE:

Dijak sprejema, razčlenjuje, izkazuje razumevanje in kritično vrednoti spodaj navedene besedilne vrste (med njimi so tudi besedilne vrste, ki so povezane s stroko/poklicem). Značilnosti vsake besedilne vrste se ne uči izolirano, prav tako ne doživlja vsake besedilne vrste ločeno od drugih, ampak jih postopoma povezuje v besedilne skupine:

a) S področja opisa in opisovanja so to opis postopka (npr. navodilo za uporabo pralnega stroja, šivalnega stroja, recepta ipd.), dogodka, poti, živali, življenja vrstnikov ali drugih oseb, kraja, poklica, predstavitev svojih poklicnih načrtov.

b) S področja argumentacije so to oglaševalska besedila (mali oglas, reklama), predstavitev dogodka in svojega mnenja o njem.

c) S področja razlaganja: Dijak z razčlenjevanjem vzorčnih besedilnih vrst razloži pojme in naravne pojave, tudi smiselnost vsakdanjih rutin (npr. pomen opravljanja domačih nalog za razvoj posameznika idr.).

č) S področja pripovedovanja: Dijak z razčlenjevanjem pripovedi o svojih doživetjih sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi pripovedi raznih vrst (npr. realne, fantazijske, o doživetjih, o življenju osebe).

d) S področja medijskih besedil so to pogovor, novica, vremenska napoved, intervju (s strokovnjakom).

e) S področja uradovnih besedil: Dijak z razčlenjevanjem in vrednotenjem vzorčnih vrst seznamov in obrazcev uporablja obrazce, tudi elektronske v različnih oblikah: prijavnico, poštni in bančni obrazci.

f) Dijak na podlagi znanja iz osnovne šole pozna tudi besedila, ki so hkrati dejanje. Z razčlenjevanjem in vrednotenjem vzorčnih vrst besedil sprejema in tvori eno od naslednjih besedil: vabilo, opravičilo, prošnjo. Dijak sprejema in na podlagi ustreznih navodil tvori tudi druga in za različne okoliščine.

g) Od govorjenih besedil dijak opravi v govorni nastop ter sprejema, razčlenjuje, vrednoti in na podlagi ustreznih navodil tvori različne vrste pogovorov (osebni, telefonski, spletni ^{SC} (4.2.1.1)).

Dijak naj pogosteje sprejema tudi besedila s poslušanjem, npr.: kakovostne avdio- in videoposnetke ter druge spletne vsebine, ki obravnavajo aktualne teme v poklicu (npr. spletne seminarje/webinarje, razlagalne videoposnetke, dokumentarne filme s področja trajnostnega razvoja ipd.). V ta namen naj učitelj vključuje v pouk tudi dve digitalni kompetenci s področja informacijske pismenosti:

» brskanje, iskanje, filtriranje podatkov, informacij in drugih vsebin (^{SC} (4.1.1.1)) več na povezavi
HYPERLINK "<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqrn>"
<https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqrn>) in

» vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin (SC (4.1.2.1) več na povezavi HYPERLINK "https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f2l5v89" https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/f2l5v89).

Pri načrtovanju dela s kompleksnejšimi besedili (npr. s področja trajnostnega razvoja ipd.) je ključno, da učitelj izbere ustrezna besedila, ki so prilagojena starosti, interesom in recepcijski zmožnosti dijakov, in (če je mogoče) tudi poklicu, za katerega se dijak izobražuje. Ko je besedilo ustrezno, je dijak bolj motiviran za sprejemanje besedila. Ob tem učinkoviteje usvaja značilnosti besedilnih vrst ter razvija svojo (kritično) sporazumevalno zmožnost pri poklicnem delovanju in tudi širše. Ob tem naj čim pogosteje razmišlja tudi o pomenu bralne pismenosti za delovanje v poklicnem življenju in družbi nasploh.

II. IZBIRNE BESEDILNE VRSTE:

» *opisi: države, rastline, igre, športa, predmeta, naprave*

» *medijska besedila: potopis, reportaža*

» *besedila, ki so hkrati dejanje: zahvala, pritožba, sožalje, obvestilo, nasvet (strokovnjaka)*

SC (1.1.5.1) SC (3.3.3.1) SC (5.2.2.1)

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

CILJI

Dijak:

O: dejavno in problemsko spoznava lastnosti posameznih vrst neumetnostnih besedil iz tega kataloga znanja.

SC (1.1.1.1 | 2.2.2.1 | 2.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

razvrsti besedilo glede na vrsto; pri tem uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja;

» **razčleni, tvori in ovrednoti obvezne besedilne vrste;**

» **v besedilu prepozna in predstavi namen besedila ter njegov vpliv na zvrstnost in formalnost.**

TERMINI

- vrste besedil
- neumetnostno
- umetnostno
- praktičnosporazumevalno
- medijsko
- strokovno
- uradnovalno besedilo
- zasebno
- javno
- neuradno
- uradno
- neformalno
- formalno
- govorjeno
- zapisano
- opis
- predstavitev
- mali oglas
- reklama
- pripoved
- vremenska napoved
- seznam
- vabilo
- prošnja
- osebni pogovor
- telefonski pogovor
- spletni pogovor
- novica
- nasvet (strokovnjaka)
- raziskovalni pogovor
- opravičilo



BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

○: dejavno spozna besediloslovje slovenskega jezika ter njegovo vlogo pri boljšem tvorjenju in sprejemanju enogovornih in dvogovornih besedil;

○: dejavno razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnih besedil (tudi večkodnih) ob upoštevanju dejavnikov sporazumevanja (vključno s poklicnimi okoliščinami in specifikami digitalnih okolij), jezikovnih in nejezikovnih kodov ter lastnosti posameznih besedilnih vrst;

SC (3.3.4.3 | 5.3.5.3)

○: uporablja strategije za sprejemanje in tvorjenje neumetnostnih besedil;

SC (3.1.4.2)

○: uporablja tiskane in druge informacijske vire;

SC (4.1.1.1)

○: vrednoti svojo zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja besedil ter na podlagi povratnih informacij načrtuje, kako bi jo izboljšal.

SC (3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» razčleni in tvori obvezne besedilne vrste, predpisane v tem katalogu znanja, in tudi tiste, ki jih je spoznal v osnovni šoli;

» pri pisnem tvorjenju neumetnostnega besedila upošteva uvod, jedro, zaključek, členitev na odstavke;

» prepozna, določi in ovrednoti dejavnike sporazumevanja (udeležence, okoliščine, jezik, prenosnik);

» razvrsti znano besedilo glede na naslednje kriterije: **neumetnostno, umetnostno; zasebno, javno; neuradno, uradno; govorno, zapisano;**

» uporabi slogovne postopke (načine razvijanja teme): **pripovedovanje, opisovanje, razlaganje, argumentiranje, obveščanje;**

» izrazi razumevanje in ovrednoti tudi **večkodno** besedilo (v povezavi s poklicnim področjem);

- » izbere in prepozna jezikovne in nejezikovne znake ter njihovo součinkovanje pri ustvarjanju pomena;
- » **pojasni, kaj o besedilu pove mesto objave;**
- » *ovrednoti razumljivost, zgradbeno ustreznost, jezikovno ustreznost in pravilnost tvorjenega besedila, utemelji svoje mnenje in predlaga izboljšave.*

TERMINI

- jezik (besedni, nebesedni) ◦ družbena vloga udeležencev sporazumevanja ◦ tema besedila
- vrste besedil ◦ neumetnostno besedilo ◦ umetnostno besedilo ◦ zasebno besedilo ◦ javno besedilo ◦ neuradno besedilo ◦ uradno besedilo ◦ govorjeno besedilo ◦ zapisano besedilo
- slogovni postopki ◦ pripovedovanje ◦ opisovanje ◦ obveščanje
- utemeljevanje/argumentacija ◦ razlaganje ◦ dejavniki sporazumevanja: udeleženci: tvorec [/avtor/sporočevalec/pisec], prejemnik [/naslovnik], soudeleženec [/sogovorec], okoliščine: kraj (nastanka/objave), čas (nastanka/objave)



SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, zavest o prvem jeziku v večjezični družbi, spozna jezikovne zvrsti in okoliščine za njihovo rabo ter zgodovino slovenskega jezika. Razvija in krepi svojo jezikovno, narodno in državljansko zavest ter spoštovanje in naklonjenost do drugih jezikov in narodov ter medkulturno zmožnost. Z razumevanjem izrazne in ustvarjalne enakovrednosti slovenščine v družbi evropskih jezikov razvija tudi pomembne sestavine socialne zmožnosti.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak spozna razmerja med jeziki ter vlogo prvega jezika in tujih jezikov, ve, da je slovenščina lahko tudi drugi ali tuji jezik, in to tudi upošteva v vsakdanjem življenju.

SLOVENSKI JEZIKOVNI PROSTOR

CILJI

Dijak:

○: uzavešča značilnosti slovenskega jezikovnega prostora, vključno z jeziki, ki ga obkrožajo.

SC (1.2.3.2 | 1.2.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

predstavi prostorsko umeščenost slovenskega jezika, kje vse se govori in kateri jeziki ga obkrožajo;

» predstavi vlogo madžarščine v delu Prekmurja in italijanščine v delu slovenske Istre;

» predstavi vlogo drugih jezikov v Republiki Sloveniji.



SLOVENSKI JEZIK V DRUŽBI

CILJI

Dijak:

🟢: razvija zavest o slovenskem jeziku v družbi in jezikih v družbi nasploh.

🔴 SC (3.3.1.2 | 3.3.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

poimenuje svoj prvi/materni jezik, če ta ni slovenščina;

» pojasni, kdo v njegovem okolju govori slovenščino kot jezik okolja in za koga je slovenščina tuji jezik;

» poimenuje prvi tuji jezik, ki se ga uči;

» poimenuje in razpozna besedni in nebesedni jezik ter pojasni vlogo emotikonov (čustvenčkov) in drugih znakov v družbi in na poklicnem področju.

TERMINI

- jezik okolja, državni jezik, uradni jezik
- tuji jezik
- besedni jezik
- nebesedni jezik
- prvi/materni jezik



JEZIKOVNE ZVRSTI

CILJI

Dijak:

🔵: spoznava jezikovne zvrsti, njihove značilnosti in okoliščine za njihovo rabo.

🔴SC (1.1.5.1 | 1.2.5.1 | 2.2.2.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

razloži delitev jezikovnih zvrsti in **pred tvorbo besedila utemeljeno izbere najustreznejšo zvrst glede na dane okoliščine;**

» poimenuje značilnosti **najstniškega slenga in žargona** in ju ponazori s primeri;

» **ustrezno rabi jezikovne zvrsti** in argumentirano presodi ustreznost njihove rabe. 🔴SC (3.3.3.1)

TERMINI

◦ knjižni jezik ◦ pogovorni jezik ◦ narečje ◦ (najstniški) sleng ◦ žargon

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

CILJI

Dijak:

🟢: spoznava razvoj slovenščine v posameznih obdobjih in pisave.

🔴 SC (1.3.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- svoje znanje o zgodovini slovenskega jezika dokaže tako, da **(strnjeno) v kratki zgodbi na podlagi osnovnih tokov predstavi zgodovino slovenskega jezika;**
- v opis zgodovine slovenskega jezika umesti znanje o avtorjih iz zgodovine književnosti.

TERMINI

- gajica



JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

OBVEZNO

OPIS TEME

V okviru teme *Jezikovni sistem in njegova vloga* dijak z vidika celostne obravnave spozna vse ravnine jezikovnega sistema, s tem pa pridobi metajezikovno znanje in temelj za boljšo sporazumevalno zmožnost predvsem na funkcionalni ravni in v povezavi z njo glasoslovno, pravopisno, pravorečno zmožnost pri glasoslovju, poimenovalno (besedoslovno) zmožnost pri besedoslovju, besedotvorno, pravopisno in glasoslovno zmožnost pri besedotvorju, oblikoslovno, besedoslovno, pravopisno in glasoslovno zmožnost pri oblikoslovju ter skladenjsko, besedoslovno, besediloslovno, pravopisno in glasoslovno pri skladnji. Tako dijak krepi tudi svojo jezikovno samozavest.

Opis jezikovnega sistema temelji na oblikoslovno-pomenoslovni delitvi besednih vrst, kot je opisana v trenutni šolski slovnici dr. Kozme Ahačiča. Ta opis se v nekaterih podrobnostih razlikuje od opisa na podlagi skladenjske delitve besednih vrst, na kar moramo biti pozorni pri oblikovanju vaj ali uporabi različnih starejših priročnikov. Gre za majhne spremembe, usmerjene k poenostavitvi razumevanja slovničnih kategorij, npr.: manj zaimkov in sklanjatev, preprostejše določanje stavčnih členov, upoštevanje mejnih primerov med predmetom in prislovnim določilom, združitev sklepalnega in posledičnega priredja v eno samo (tj. v posledično priredje), odprava nekaterih izrazov (npr. naslonska, navezna, naglasna oblika zaimkov, občna imena in drugih).

Cilji, standardi znanja in vsebine se pri tej temi vertikalno nadgrajujejo iz osnovne šole. Naravnani so v uporabnost pridobljenih spoznanj tako pri poklicnem delovanju kot tudi pri nadaljevanju izobraževanja in v vsakdanjem življenju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Usvajanje jezikovnega sistema naj poteka predvsem z zavedanjem, da gre pri tem za usvajanje oziroma uzaveščanje modelov, ki dijaku pomagajo k boljšemu sprejemanju, razumevanju in tvorjenju besedil v slovenščini, medpredmetno pa tudi k boljšemu sprejemanju in tvorjenju besedil v tujih jezikih. To znanje naj dijak zato povezuje tudi z vsemi (tudi književnimi) temami v tem katalogu znanja in s katalogi znanja drugih predmetov, npr. s poukom tujih jezikov.

Dijak naj znanje s področja jezikovnih ravnin razvija dejavno (tj. ob sprejemanju in tvorjenju besedil); besedila naj bodo vezana tudi na poklicno področje, kjer je po avtonomni presoji

učitelja to smiselno. Teoretično znanje mora biti zato usmerjeno v praktično rabo ob besedilih raznih vrst, učenja definicij na pamet pa se je najbolje izogibati, kjer je le možno.

SC (1.1.1.1) SC (1.1.2.1) SC (1.1.3.1)

JEZIKOVNE RAVNINE IN UNIVERZALNOST JEZIKOVNEGA SISTEMA

CILJI

Dijak:

I: dopolnjuje svoje poznavanje jezikovnih ravnin in ob tem povezuje svoje poznavanje jezikovnega sistema in njegove vloge v logično zaokroženo celoto; jezikovni sistem razume tudi kot univerzalni pojmovni aparat za opis katerega koli jezika.

SC (1.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- po opazovanju besedila, povedi, stavka in besede z vidika različnih jezikovnih ravnin predstavi svoje ugotovitve.

TERMINI

◦ glasoslovje ◦ besedotvorje ◦ besedoslovje ◦ oblikoslovje ◦ skladnja ◦ besediloslovje

GLASOSLOVJE

CILJI

Dijak:

I: *dejavno spoznava glasoslovje slovenskega jezika.*

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » *opiše knjižno izreko glasov v besedah;*
- » *določi mesto naglasa;*
- » *ustrezno prebere besedilo z označenimi naglašenimi samoglasniki;*
- » *uporabi spremembe samoglasnikov in soglasnikov pri besedotvorju in v oblikoslovju;*
- » *strokovne izraze iz tega kataloga znanja ponazori s svojim zgledom;*
- » *glasove zapiše pravopisno ustrezno.*

TERMINI

◦ glas ◦ samoglasnik ◦ soglasnik



BESEDOSLOVJE

CILJI

Dijak:

- : dejavno spozna besedoslovje slovenskega jezika;
- : uporablja jezikovne portale ter spozna knjižne jezikovne priročnike.
- SC (4.1.1.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » izbere besedilu in okoliščinam ustrezne besede;
- » predstavi pomene dane večpomenske besede;
- » dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja;
- » zamenja prevzeto besedo z domačo ustreznico in obratno ter ovrednoti vlogo domače in prevzete besede;
- » razloži stalno besedno zvezo, frazem in ju uporabi v besedilu;
- » strokovne izraze iz tega kataloga znanja ponazori s svojim zgledom;
- » uporabi ustrezne spletne in knjižne jezikovne priročnike.

TERMINI

- besedna družina ○ enopomenka ○ večpomenka ○ sopomenka ○ protipomenka
- nadpomenka ○ podpomenka ○ stalna besedna zveza ○ frazem ○ pregovor
- nezaznamovano ○ zaznamovano ○ domače ○ prevzeto ○ slovar ○ splošni slovar

BESEDOTVORJE

CILJI

Dijak:

I: *dejavno spoznava besedotvorje slovenskega jezika.*

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » *samostojno tvori besede na podlagi netvorjenk;*
- » *v povedi/zvezi povedi/besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino in utemelji svoj odgovor;*
- » *strokovne izraze iz tega kataloga znanja ponazori s svojim zgledom.*

TERMINI

◦ tvorjenka ◦ netvorjenka

OBLIKOSLOVJE

CILJI

Dijak:

O: dejavno spozna oblikoslovje slovenskega jezika in ob tem razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnega besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » dane besede iz besedila uvrsti v usvojene besedne vrste skladno z opredelitvijo v tem katalogu znanja, svoje odločitve utemelji z navajanjem lastnosti danih besednih vrst;
- » strokovne izraze iz tega kataloga znanja ponazori s svojim zgledom;
- » tvori oblikoslovno pravilna besedila.

TERMINI

- besedne vrste ◦ samostalnik ◦ pridevnik ◦ števnik ◦ zaimек ◦ glagol ◦ prislov ◦ predlog
- veznik ◦ osnova ◦ končnica ◦ sklanjanje ◦ spreganje ◦ spol ◦ sklon ◦ oseba ◦ število
- čas ◦ stopnjevanje pridevnika ◦ osnovnik ◦ primernik ◦ presežnik ◦ glavni števnik
- vrstilni števnik ◦ osebni zaimек ◦ povratni osebni zaimек ◦ kazalni zaimек ◦ krajevni prislov ◦ časovni prislov ◦ načinovni prislov ◦ svojilni zaimек

SKLADNJA

CILJI

Dijak:

O: dejavno spoznava skladnjo slovenskega jezika in pri tem razvija zmožnost sprejemanja, razumevanja in tvorjenja neumetnostnega besedila.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » se vpraša po danih delih povedi ter tvori pomensko in oblikovno ustrezne vprašalne povedi;
- » dopolni eno- in dvostavčne povedi s pomensko in oblikovno ustreznimi deli;
- » stavke povezuje z ustreznimi vezniki na podlagi prepoznanih razmerij (ki jih ne poimenuje);
- » pretvori premi govor v odvisnega in obratno ter pri tem upošteva pravopisna pravila;
- » v povedih, zvezah povedi in besedilih odpravi ponovitve;
- » določi število stavkov v povedi ter število povedi v besedilu in utemelji svojo odločitev;
- » loči enostavčne povedi od dvostavčnih in utemelji svoje odločitve;
- » poroča o prvotnem govornem dogodku na razne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, z njegovim obnavljanjem ali s povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega;
- » danim jezikovnim pojavom določi skladijske lastnosti – pri tem uporablja jezikoslovne izraze, navedene v tem katalogu znanja;
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna skladijske napake in neustreznosti in jih odpravi;
- » izbira različne skladijske možnosti za ubesedovanje pomena;
- » tvori skladijsko pravilna besedila in povedi.

TERMINI

- stavek ◦ osebek ◦ povedek ◦ predmet ◦ prislovno določilo ◦ poved ◦ enostavčna poved
- dvostavčna poved ◦ premi govor ◦ odvisni govor ◦ dobesedni navedek ◦ spremni stavek



PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak nadgrajuje znanje pravopisa in pravorečja slovenskega knjižnega jezika, ki ga je pridobil v osnovni šoli. S tem krepi svoje zavedanje o zakonitostih zapisanega ali govorjenega besedila in tudi samozavest ob sprejemanju, razumevanju, doživljanju, vrednotenju in tvorjenju besedil v slovenskem knjižnem jeziku za najrazličnejše življenjske potrebe in pri poklicnem delovanju.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Dijak usvojeno pravopisno in pravorečno zmožnost praktično izkazuje v rabi in znanje nadgrajuje tako, da je težišče na postopnem, sistematičnem in osmišljenem spoznavanju, usvajanju in utrjevanju pravopisnih pravil, na čim bolj samostojni uporabi pravopisnih priročnikov v knjižni, spletni obliki ter prepoznavanju in odpravljanju pravopisnih napak v svojih besedilih in v besedilih drugih.

Dijak povezuje znanje s področja pravopisa in pravorečja z vsemi (jezikovnimi in književnimi) temami v katalogu znanja in z vsebinami katalogov znanja drugih predmetov.

Učitelj naj dijakovo pravopisno zmožnost vrednoti ob različnih besedilih tako, da načrtovanje pouka smiselno poveže tudi z drugimi temami iz tega kataloga znanja (s temama *Sporazumevanje in besedilo*, *Odzivi na književna besedila* idr.) ter medpredmetno.

SC (1.1.1.1) SC (1.1.5.1)

PRAVOPIS

CILJI

Dijak:

- : dejavno in problemsko nadgrajuje znanje slovenskega pravopisa;
- : pravilno zapisuje besedilo;
- : prepozna pravopisne napake v zapisu in jih odpravlja.



STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- ustrezno rabi samo velike tiskane črke;
- » v besedah pravilno zapiše glasove in glasovne sklope;
- » zapiše predlog ločeno od besede;
- » izbere pravilno različico predlogov z/s in k/h;
- » zapiše nikalnico »ne« ločeno od glagola;
- » pravilno deli domače besede;
- » pravilno zapiše glavne in vrstilne števnike s številkami in z besedami;
- » zapiše začetek povedi z veliko začetnico;
- » pravilno zapiše eno- in večbesedna lastna imena bitij, zemljepisna lastna imena in stvarna lastna imena,
- » pravilno zapiše imena prebivalcev krajev, držav, pokrajin, celin;
- » pravilno zapiše svojilne pridevnike, izpeljane iz lastnih imen bitij;
- » pravilno zapiše vrstne pridevnike, izpeljane iz zemljepisnih lastnih imen;
- » pravilno zapiše splošna (občna) poimenovanja, nastala iz lastnih imen;
- » pravilno uporabi končna ločila (piko, vprašaj, klicaj) v eno- in večstavčnih povedih; pravilno uporabi vejico pri zvalniku, naštevanju besed in besednih zvez ter med stavki (pred ki, *ko*, *ker*, *da*, *če*);
- » pravilno zapiše poimenovanja praznikov, jezikov, zgodovinskih obdobj in dogodkov ter poimenovanja pripadnikov ras, gibanj, nazorov in strank;
- » pravilno zapiše poimenovanja imen barv oz. njihovih odtenkov;
- » pravilno zapiše sklope;
- » pravilno uporabi ločila in veliko začetnico v premem govoru (s spremnim stavkom pred dobesednim navedkom ali za njim);
- » pravilno zapiše krajšave;
- » ustrezno členi besedilo na odstavke;
- » v svojih besedilih in v besedilih drugih prepozna pravopisne napake jih odpravi in utemelji svoje popravke;
- » piše čitljivo;

» uporabi pravopisne priročnike v knjižni in spletni obliki.

TERMINI

- velika in mala začetnica
- ločila
- pisanje skupaj, narazen, z vezajem
- zapisovanje glasov
- krajšave
- prevzete besede in besedne zveze
- deljenje besed



PRAVOREČJE

CILJI

Dijak:

- knjižno izreko ločuje od neknjižne (pogovorne, narečne) izreke;
- popravlja svoje pravorečje v rabi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » med govornim nastopanjem oz. v javnem govornem položaju govori knjižno in razločno;
- » prepozna svojo in tujo neknjižno izreko besed in povedi ter jih izgovori knjižno.



SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak razvija in nadgrajuje znanja, potrebna za soočanje z jezikom in jeziki v digitalni dobi. Tema je zasnovana odprto in omogoča sodoben pouk tudi ob morebitnih nepredvidenih novih jezikovnih tehnologijah.

Učitelj naj z uporabo različnih spletnih strani, aplikacij, spletnih učilnic ipd. spodbuja tudi uporabo in zavedanje pomena slovenskega jezika v spletnem okolju. Pridobljeno znanje naj uporablja v vsakdanjem življenju in svoje zamisli in izkušnje vpleta v sooblikovanje pouka. Pomembno je, da pridobiva izkušnjo pomena in vloge slovenskega jezika v digitalnem okolju ter ga primerja z vlogami tujih jezikov, ki se jih uči.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj vključuje informacijsko tehnologijo za doseganje učnih ciljev vseh tem v katalogu znanja ter za razvijanje digitalne kompetentnosti. Pri tem naj mu bo v pomoč referenčni okvir *DigComp 2.2, Okvir digitalnih kompetenc za državljane, Z novimi primeri rabe, znanja, spretnosti in stališč*, ki je dosegljiv na povezavi <https://aplikacija.unzr.si/api/link/n0n2c3c>.

Dijak naj digitalno kompetentnost razvija predvsem v šoli pri predmetu slovenščina (npr. v računalniški učilnici) in pri samostojnem delu, lahko pa tudi v obliki medpredmetnega povezovanja. Pri pouku slovenščine naj bodo v ospredju naslednje digitalne kompetence:

- » brskanje po podatkih, iskanje in filtriranje podatkov, informacij in digitalnih vsebin;
- » vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin;
- » interakcija z uporabo digitalnih tehnologij;
- » deljenje z uporabo digitalnih tehnologij;
- » upoštevanje spletnega bontona;
- » upravljanje z digitalno identiteto;
- » razvijanje digitalnih vsebine;
- » poznavanje avtorskih pravic in licenc in

» prepoznavanje vrzeli v obvladovanju digitalnih kompetenc in prizadevanje za njihovo izboljševanje.

Učitelj naj dijaka usmerja tudi k izgrajevanju besedilnega pomena pri večkodnih besedilih s poudarkom na tem, kako različni elementi (kot so slike, video posnetki, zvoki, interaktivni elementi) vplivajo na sprejemanje, razumevanje, interpretacijo in vrednotenje sprejetega besedila.

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

CILJI

Dijak:

- bere digitalno besedilo ter dejavno prepoznava razlike med linearnim in digitalnim branjem;
- (vodeno) bere digitalna besedila s poklicnega področja in pri tem uporablja ustrezne strategije;
- uporablja digitalno tehnologijo pri razvijanju (kritične) sporazumevalne zmožnosti s sprejemanjem digitalnih besedil, kot podporo kritičnemu mišljenju in razvijanju ustvarjalnosti, za iskanje, zbiranje, izmenjavo, obdelavo in vrednotenje podatkov ter za (kritični) odziv na sprejeto besedilo; **SC** (4.1.2.1 | 4.2.1.1 | 4.2.5.1)
- spoznava prisotnost slovenščine v operacijskih sistemih, aplikacijah, na najrazličnejših napravah, spletnih straneh, pri pretočnih storitvah ipd. ter razmišlja o pomenu izbire slovenskega jezika pri njihovi uporabi; **SC** (4.2.6.1)
- ! spoznava tehnološke možnosti za lažje pisanje v slovenščini na mobilnih napravah.*

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- celostno bere digitalna besedila (tudi s poklicnega področja);**
- » nastavi slovenščino kot operacijski jezik v vsaki napravi in v vsakem operacijskem sistemu, ki to dopušča;
- » uporabi slovenski vmesnik na izbrani napravi;
- » izbere slovensko različico spletne strani ali programa/aplikacije;
- » izbere slovenske podnapise pri pretočnih storitvah;
- » izbere slovensko, angleško in druge tipkovnice na mobilnih napravah;

» pri uporabi digitalnih tehnologij prilagodi svoje vedenje govornemu položaju in ga kritično ovrednoti. **SC** (4.2.5.1)

JEZIKOVNE TEHNOLOGIJE, ORODJA, VIRI IN PRIROČNIKI

CILJI

Dijak:

O: pri razvijanju (kritične) sporazumevalne zmožnosti vodeno spoznava in uporablja jezikovne tehnologije in orodja, spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira;

SC (4.3.3.1)

O: spremlja in vrednoti svojo zmožnost uporabe digitalnih jezikovnih tehnologij pri razvijanju (kritične) sporazumevalne zmožnosti.

SC (4.5.4.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- dokaže poznavanje jezikovnih tehnologij in uporabe jezikovnih priročnikov tako, da argumentirano uporabi črkovalnike, pregledovalnike, prevajalnike, velike jezikovne modele in jezikovne priročnike, ki jih že pozna.

TERMINI

◦ jezikovni portal ◦ spletni slovar ◦ spletni jezikovni priročnik ◦ jezikovno orodje



MOTIVACIJSKO BRANJE

OBVEZNO

OPIS TEME

Glavni namen te teme je razvijanje pozitivnega odnosa do branja, oblikovanje bralnih navad in razmislek o bralni izkušnji, tudi ob podpori digitalne tehnologije. Pri tem dijak razmišlja tudi o pomenu bralne pismenosti za oblikovanje lastne identitete in za delovanje v družbi. Dijak ima možnost izbire bralnega gradiva glede na zanimanje, medbesedilno izkušnost in namen branja.

Pri branju književnih besedil naj bo v ospredju predvsem doživljanje prebranega, čustveno uživanje v literarne svetove in raziskovanje novih književnih svetov. Dijak lahko glede na svoj literarni okus izbira med književnimi besedili s priporočilnega seznama ali po svoji želji, pri čemer se lahko prepusti literarnemu doživetju, uživa v branju in razvija samozaupanje v lastno zmožnost literarnega branja.

Pri branju neumetnostnih besedil naj dijak samostojno izbira raznovrstna besedila s poklicnega področja, zelo priporočljivo je, da so ta tudi v povezavi z vsebinami s področij skupnih ciljev, npr.: trajnostnega razvoja, zdravja, športa, osebne rasti ipd. Po branju naj sledi izmenjava bralne izkušnje med dijaki z uporabo digitalne tehnologije. Eno neumetnostno besedilo naj dijak v vsakem letniku prebere tudi za obvezno domače branje (v povezavi s temo *Sporazumevanje in besedilo*).

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Tema se povezuje s temami *Književnost in bralni odziv*, *(Po)ustvarjanje ob književnih besedilih*, *Sporazumevanje in besedilo* ter *Slovenščina v digitalnem okolju*.

SC (3.1.2.2) SC (3.1.3.1) SC (4.5.2.1) SC (1.3.5.1)

Neumetnostna besedila: Za obvezno domače branje so primerna tista neumetnostna besedila, ki jih dijak lahko prebere samostojno in v celoti; pri tem naj uporablja priporočene bralne strategije v didaktičnih priporočilih. Napotki za izbiro besedila so pri temi *Sporazumevanje in besedilo* (priporoča se individualiziran pristop). V vsakem letniku naj dijak izbere **eno neumetnostno besedilo za obvezno domače branje**.

Književna besedila: Dijak za motivacijsko branje izbere poljubno knjigo (med predlogi s priporočilnega seznama ali po lastni izbiri). Besedila naj omogočajo pouk v skladu z načelom življenjske bližine. Ta niso predpisana. Namesto predlaganih književnih besedil v priporočilnem seznamu za motivacijsko (domače) branje lahko učitelj izbere druga, če lahko dijak ob njih doseže iste cilje in če so primernejša glede na njegovo recepcijsko zmožnost. Treba je upoštevati, da učitelji izbirajo raznolika kakovostna književna besedila, upoštevajo njihovo



zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost, ob tem pa ne pozabijo na raznolikost in sposobnosti svojih dijakov. Pomembno je, da je dijakom omogočena pozitivna bralna izkušnja.

Branje knjig domačega branja naj bo tudi priložnost, da dijak širi svoja znanja oziroma se srečuje s temami, ki zanj morda niso najbolj prijetne, so pa vsekakor v današnjem času pomembne in se pojavljajo v njihovem okolju (npr. nasilje, zlorabe, težave s prehranjevanjem, pasti spleta, trgovina z ljudmi ipd.).

Med branjem dijak uporablja bralne strategije, sproti beleži zaznave in vprašanja ter razmišlja o prebranem. V vsakem letniku naj izbere **najmanj dve književni besedili iz te teme za obvezno domače branje**.

Pri izbiri besedil se upošteva:

- » kakovost besedil (upoštevajo se nacionalno pomembne nagrade za mladinsko književnost ter strokovno verodostojni sezname besedil);
- » zvrstno-vrstno in vsebinsko raznovrstnost izbranih besedil (poezija, pripovedništvo, dramatika; različne (tudi problemske) teme, povezane z razvijanjem osebne identitete ter socialne, kulturne in medkulturne zmožnosti);
- » primernost besedil bralno razvojni stopnji in dijakov ter
- » individualne razlike med dijaki (izbira lažjih in zahtevnejših besedil glede na bralno zmožnost in recepcijsko zmožnost dijakov).

Pri izbiranju gradiv za samostojno branje dijakov je lahko učitelju v strokovno podporo tudi zbirka knjig za lahko branje.

PRIPOROČILNI SEZNAM ZA MOTIVACIJSKO BRANJE KNJIŽEVNIH BESEDIL, npr.:

- » Tone Partljič: *Hotel sem prijeti sonce*
- » Dim Zupan: *Leteči mački/Trnovska mafija*
- » Slavko Pregl: *Srebro iz modre špilje*
- » Miha Mazzini: *Zvezde vabijo*
- » Janez Mušič: *Zgodbe o Prešernu*
- » Eneja Kobal: *Teža življenja*
- » Marinka Fritz Kunc: *Janov krik*
- » Aksinja Kermauner: *Berenikini kodri*
- » Ana Frank: *Dnevnik Ane Frank*
- » Boštjan Gorenc Pižama in Jaka Vukotič: *Reformatorji v stripu*
- » Boštjan Gorenc Pižama in Tanja Komadina: *Moj lajf* (risoroman)



- » Damijan Šinigoj: *Kjer veter spi / Iskanje Eve*
- » Desa Muck: *Pod milim nebom*
- » Evald Flisar: *Poglej skozi okno*
- » Janja Vidmar: *Elvis Škorc, genialni štor*
- » Andrej E. Skubic: *Lahko bi umrl na tem kavču z mano*
- » Špela Frlic: *Bleščivka*
- » Feri Lainšček: *Hit poletjal / Življenje nima naslova*
- » Vinko Möderndorfer: *Sončnica*
- » Nataša Konc Lorenzutti: *Avtobus ob treh*

MOTIVACIJSKO BRANJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

🟡: oblikuje bralne navade tako, da načrtno redno bere v skladu s svojimi zmožnostmi in vztraja pri branju zahtevnejših neumetnostnih besedil;

SC (3.1.3.3)

🟡: predstavi svojo bralno izkušnjo s pomočjo uporabe digitalnih tehnologij;

SC (4.2.2.1 | 4.3.1.1)

🟡: spremlja in vrednoti svojo bralno zmožnost neumetnostnih besedil s poklicnega področja ter si prizadeva za njeno izboljšanje.

SC (3.1.3.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

Standardi znanja niso določeni.

MOTIVACIJSKO BRANJE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

- : razvija zmožnost interpretacije (doživljanja, razumevanja, vrednotenja in aktualizacije) celotnega književnega besedila;
- : razvija pozitivno podobo o sebi kot bralcu tako, da spoznava in uporablja raznolike bralne strategije ter uravnava svoja čustva, ki se porajajo ob (zahtevnejšem) literarnem branju;
SC (3.1.2.3)
- : v dvojici s sošolcem (ali skupini) predstavi svojo bralno izkušnjo: prepoznavna vrednost branja leposlovja, izraža doživljanje in razumevanje prebranega književnega besedila in ovrednoti svoj bralni proces.
SC (3.1.1.1 | 5.2.2.1 | 5.3.4.1 | 5.3.5.1)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- predstavi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje celotnega književnega besedila v obsegu vsaj 200 besed.



ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN NJENE PREDELAVE

OBVEZNO

OPIS TEME

V ospredju te teme je doživljanje, razumevanje in vrednotenje pesništva, pripovedništva in dramatike. Dijak spoznava in predstavlja razločevalne značilnosti književnih zvrsti/vrst in njene predelave; pri tem izkazuje tudi poznavanje strokovnih izrazov, ki so določeni v tem katalogu znanja. Poznavanje najbolj temeljnih strokovnih izrazov v nižjem poklicnem izobraževanju ne pomeni, da zna dijak te termine strokovno razložiti, ampak da jih razume, v nekaterih primerih pa skladno s standardi znanja tudi opiše in uporablja. Tema je povezana tudi s preostalimi temami s področja književnosti.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Učitelj naj načrtuje književni pouk tako, da z dijaki poglobljeno bere književna besedila vseh zvrsti ob upoštevanju razmerja: približno 50 odstotkov ur naj bo namenjenih pripovednim besedilom, približno 30 odstotkov pesniškim besedilom in približno 20 odstotkov dramskim besedilom in predelavam v drugih medijih.

SC (1.1.2.2) SC (4.1.1.1) SC (4.3.3.1)

PESNIŠTVO

CILJI

Dijak:

- razvija recepcijsko zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja pesniških besedil ter uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja;
- spoznava literarnozgodovinski kontekst obravnavanih pesniških besedil.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » prepozna izpovedno/lirsko in pripovedno/epsko pesem in ob pesmi predstavi razlike;
- » najde v pesmi pesniška sredstva (in sicer: **primero, rimo, refren**, okrasni pridevek) in jih poimenuje;
- » doda/ustvari rimane besede ali verze, ki se rimajo;
- » predstavi in ovrednoti **pesniška besedila v obsegu vsaj 150 besed**;
- » *pojasni (estetski) učinek pesniških sredstev na bralca oz. na besedilo.*

TERMINI

- izpovedna/lirska pesem ◦ pripovedna/epska pesem ◦ okrasni pridevek ◦ primera ◦ refren
- verz ◦ kitica ◦ rima



PRIPOVEDNIŠTVO

CILJI

Dijak:

- : razvija recepcijsko zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja pripovednih besedil ter uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja;
- : spoznava literarnozgodovinski kontekst obravnavanih pripovednih besedil.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » poimenuje vrsto pripovednega besedila in predstavi (zvrstne) značilnosti pripovedke in basni (1. letnik) ter kratke zgodbe in romana;
- » poimenuje in opiše slogovne postopke v pripovednem besedilu (opisovanje, subjektivno opisovanje, označevanje, pripovedovanje, dvogovor);
- » predstavi pripovedna besedila (književne prvine, zvrstne značilnosti, aktualizacija in slogovne postopke v njih) v besedilu v obsegu vsaj 150 besed.

TERMINI

- pripovedka ○ kratka zgodba ○ basen ○ roman ○ opisovanje ○ pripovedovanje ○ dvogovor
- poglavje



DRAMATIKA

CILJI

Dijak:

- razvija recepcijsko zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja dramskih besedil in uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja;
- spoznava literarnozgodovinski kontekst obravnavanih dramskih besedil.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » opiše zgradbo dramskega besedila;
- » predstavi in ovrednoti dramska besedila v obsegu vsaj 150 besed;
- » predstavi vlogo odrskih navodil pri razumevanju dramskega besedila.

TERMINI

- dramsko besedilo
- odrska navodila (didaskalije)
- dejanje



PREDELAVE KNJIŽEVNIH BESEDIL

CILJI

Dijak:

○: razvija recepcijsko zmožnost doživljanja in razumevanja predelav književnih predelav v drugih medijih ter uporablja strokovne izraze iz tega kataloga znanja;

○: po ogledu gledališke predstave/filma predstavlja svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» predstavi in primerja **prvine gledališke predstave ter filma**;

» predstavi in ovrednoti **vsaj eno medijsko predelavo (film/gledališko predstavo/strip) letno**.

TERMINI

○ film ○ gledališka predstava ○ strip



(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak dejavno razvija ustvarjalno in (po)ustvarjalno zmožnost tako, da tvori (po)ustvarjalna besedila, v katera vključuje jezikovne in druge značilne prvine književnih besedil. Tvorjenje (po)ustvarjalnega besedila prepoznava kot poseben govorni položaj – sam namreč oblikuje besedilni svet in se pri tem opira na svoje (medbesedilne) izkušnje in znanje.

Dijak na ravni tvorjenja raznovrstnih besedil o književnih besedilih in ob njih uporablja tudi strokovne izraze iz tega kataloga znanja.

Poznavanje najbolj temeljnih strokovnih izrazov v nižjem poklicnem izobraževanju ne pomeni, da zna dijak te termine strokovno razložiti, ampak da jih razume, v nekaterih primerih pa tudi opiše in uporablja. Tema je povezana tudi s preostalimi temami s področja književnosti in jezikom.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

Pri tej temi se nakazujejo raznolike možnosti medpredmetnega povezovanja znanja z raziskovanjem in spoznavanjem kulture in umetnosti, umetniških zvrsti ter njihovih izraznih sredstev. Omogoča tudi povezovanje znanja na področju razvijanja digitalnih kompetenc, zlasti ustvarjanja in urejanja digitalnih vsebin ter vključevanja različnih multimedijskih vsebin v pouk, pri čemer spoštuje avtorske pravice in uporabljene digitalne vire ustrezno citira (podrobnejše usmeritve so na povezavah <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/qdfrqg> in <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ncuzo7y>).

(Po)ustvarjalna besedila dijak tudi medvrstniško vrednoti, npr. ob uporabi digitalne tehnologije (npr. v spletni učilnici).

SC (1.3.3.1) SC (1.1.2.2) SC (1.1.5.1) SC (4.3.3.1) SC (4.3.2.1)

PISANJE

CILJI

Dijak:

- : piše poustvarjalna pripovedna in dramska besedila;
- !: piše pesem/likovno pesem/pesem lepljenko;
- !: »prevaja« dramsko besedilo v pripovedno/pesemsko in obratno.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » napiše poustvarjalno pripovedno besedilo: pripovedko, pismo/fiktivni dnevnik književne osebe, kratko realistično pripoved na podlagi časopisne vesti in fantastično pripoved;
- » napiše »prevod« dramskega besedila v pripovedno in obratno.

TERMINI

- pripovedka
- realistična pripoved
- pismo/fiktivni dnevnik književne osebe
- fantastična pripoved



INTERPRETATIVNO BRANJE

CILJI

Dijak:

- : s posebno govorico predstavlja dogajanje v proznem besedilu in razpoloženje književne osebe;
- : s posebno govorico predstavlja dogajanje v dramskem besedilu in razpoloženje osebe;
- : s posebno govorico predstavlja razpoloženje pesmi.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » razločno in interpretativno glasno prebere prozno besedilo – pri tem zvočne prvine govora uskladi z dogajanjem v besedilu;
- » krajše dramsko besedilo doživeto prebere po vlogah; pri tem nebesedno izrazi spremembe razpoloženja oseb in govori čim bolj naravno (v skladu z dogajanjem in okoliščinami dogajanja);
- » *deklamira pesem;*
- » *oblikuje in posname kratko radijsko igro – zvočno plat dopolni z radiofonskimi prvinami (s šumi, z glasbo, z drugimi zvoki).*

TERMINI

- interpretativno/doživeto branje
- glasno branje
- deklamacija



KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak spoznava nekatera temeljna dela iz slovenske književnosti ter obdobja in smeri, v katerih so nastala. Pozna življenje in delo avtorjev obvezno obravnavanih besedil, predvsem tista dejstva in značilnosti, ki pomagajo k boljšemu razumevanju besedil. Ob obravnavanem besedilu izkazuje tudi poznavanje temeljnih strokovnih izrazov. Poznavanje le-teh v nižjem poklicnem izobraževanju ne pomeni, da znajo dijaki te pojme strokovno razložiti, ampak da jih razumejo, v nekaterih primerih pa jih glede na določene standarde znanja tudi opisujejo in uporabljajo. Ta tema se povezuje z vsemi temami, povezanimi s književnostjo.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

SC (1.3.2.1) SC (1.1.2.2) SC (1.1.4.1)

Obvezna besedila za obravnavo: V prvem letniku spoznava dijak pomen slovenske ljudske tradicije pri ohranjanju osebnih in družbenih vrednot ter obravnava besedila z ljubezensko tematiko (oboje v tematskem sklopu I. Vezi med ljudmi), v drugem letniku pa nadgrajuje svoj odnos do narave, razvija pa tudi domovinsko in narodno zavest ter občutek za socialno problematiko in medčloveške odnose (oboje v tematskem sklopu II. Človek in svet). Ta besedila naj se obravnavajo **vodeno** v šoli.

I. VEZI MED LJUDMI

» Ljudsko izročilo

Lepa Vida, Al me boš kaj rada imela, Povodni mož

» Ljubezen

France Prešeren: *Povodni mož*; Dragotin Kette: *Na trgu*; Ivan Minatti: *Odkar vem zanjo*; Ivan Tavčar: *Cvetje v jeseni*; sodobno dramsko besedilo po izbiri učitelja/dijaka

II. ČLOVEK IN SVET

» Narava

Srečko Kosovel: *Pesem s Krasa*; Lovro Kuhar – Prežihov Voranc: *Boj na požiralniku*; Ivan Cankar: *Sova*

» Dom, domovina, družba, svet

France Prešeren: *Zdravljica*; Boris A. Novak: *Vsi jeziki sveta*; Oton Župančič: *Žebjarska*; Janko Kersnik: *Mačkova očeta*

Učitelj naj do zaključka izobraževanja umesti v pouk tudi poljubna književna besedila Josipine Turnograjske, Pavline Pajk, Zofke Kveder, Mire Mihelič ali Svetlane Makarovič (vsako leto izbere eno besedilo, ki je dijakom blizu, in ga z njimi obravnava vodeno).

SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

CILJI

Dijak:

- 🟡: razvija recepcijsko zmožnost doživljanja, razumevanja in vrednotenja odlomka iz književnega besedila ali celotnega književnega besedila;
- 🟡: spoznava slovensko slovstveno folkloro in značilnosti.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » predstavi besedilo slovenske slovstvene folklore in njegove značilnosti;
- » predstavi književno besedilo, ga umesti v čas nastanka in poveže z delom in življenjem avtorja;
- » predstavi svoje doživljanje, razumevanje in vrednotenje celotnega književnega besedila ali odlomka v obsegu vsaj 250 besed.

TERMINI

- slovenska slovstvena folkloro

LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE

CILJI

Dijak:

○: slovenske avtorje razvršča v literarnozgodovinska obdobja ter spoznava njihovo vlogo v razvoju slovenskega jezika in književnosti.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» umesti slovenske avtorje v literarnozgodovinska obdobja ter predstavi njihovo vlogo v razvoju slovenskega jezika in književnosti.

TERMINI

- pismenstvo
- protestantizem
- razsvetljenstvo
- romantika
- reallizem
- (slovenska) moderna
- književnost prve polovice 20. stoletja
- književnost druge polovice 20. stoletja
- sodobna književnost

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

OBVEZNO

OPIS TEME

Dijak stopa v dialog s književnimi besedili in pri tem uporablja bralne strategije. Pri tem ozavešča in uravnava tudi lastno doživljanje in ravnanje v odnosu do sebe in drugih ter ozavešča lastni bralni proces. Prepoznavna, doživlja, razume, vrednoti in aktualizira posamezne prvine književnega besedila ter izkaže poznavanje v tem katalogu znanja določenih strokovnih izrazov. Poznavanje temeljnih strokovnih izrazov v nižjem poklicnem izobraževanju ne pomeni, da zna dijak te termine strokovno razložiti, ampak da jih razume, v nekaterih primerih pa skladno s standardi znanja tudi opiše in uporablja. Književnih besedil ne vrednoti z literarnega vidika, ampak izraža stališča do njih v skladu s svojimi bralnimi in drugimi izkušnjami ter zmožnostmi.

Sprejeto književno besedilo naj dijak aktualizira tudi skozi perspektivo skupnih ciljev, ko je mogoče. Veliko priložnosti za to ponuja področje trajnostnega razvoja, saj te vsebine poglobljajo razumevanje medsebojno povezanih globalnih izzivov, ki imajo poleg kulturne in družbene tudi okoljsko in gospodarsko razsežnost (predloge dejavnosti za aktualizacijo navajamo v didaktičnih priporočilih).

Ta tema se povezuje z vsemi temami, povezanimi s književnostjo, ter s temo *Sporazumevanje in besedilo*.

DODATNA POJASNILA ZA TEMO

V obeh letnikih izobraževanja dijak sprejema obvezna besedila in besedila za motivacijsko branje, se o njih pogovarja in piše.

Delo z besedili naj bo prilagojeno recepcijski zmožnosti dijakov, zato naj število obravnavanih besedil ne presega 15 obravnavanih besedil letno. V vsakem letniku naj dijak prebere **najmanj dve književni besedili za obvezno domače branje** (priporočilni seznam je v temi *Motivacijsko branje*).

SC (1.3.1.1) SC (1.1.2.2) SC (1.2.2.2) SC (3.3.4.1)

KNJIŽEVNA BESEDILA

CILJI

Dijak:

○ sprejema književna besedila, jih doživlja in vrednoti ter spoznava življenje in delo avtorja in njegov čas;

! *izraža vrednostne sodbe o sprejetem književnem besedilu in jih utemeljuje;*

○ aktualizira sprejeto književno besedilo.

SC (2.1.3.1 | 2.1.1.1 | 2.3.1.2)

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» izkaže doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnega besedila z odgovori na vprašanja;

» z govornim nastopom na različne načine predstavi v šoli obravnavano književno besedilo, v katerem izraža svoje doživljanje, razumevanje, vrednotenje in aktualizacijo v obsegu vsaj 250 besed;

» tvori pisno besedilo (v obliki vodene pisne interpretacije) v obsegu vsaj 200 besed, v katerem izrazi svoje doživljanje, razumevanje, vrednotenje in aktualizacijo književnega besedila;

» tvori govorjeno besedilo (govorni nastop) o neobravnavanem književnem besedilu in njegovem avtorju, pri čemer uporabi slikovno gradivo, citate, odlomke iz njegovih del;

» individualno ali skupinsko pripravi dramsko uprizoritev dramskega/pripovednega besedila.

TERMINI

- književnost ○ pesnik ○ pisatelj ○ dramatik ○ umetna/avtorska književnost ○ zgradba
- govorni nastop

KNJIŽEVNA OSEBA

CILJI

Dijak:

○: razvija zmožnost razumevanja in kritične identifikacije s književno osebo.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » loči glavno književno osebo in stranske ter utemelji, zakaj je oseba glavna oz. stranska;
- » opiše in označi književno osebo;
- » celostno predstavi književno osebo in ovrednoti njeno ravnanje v obsegu približno 100 besed;
- » opiše razmerja med književnimi osebami in v povezavi z drugimi elementi besedila (npr. s književnim prostorom ali časom).

TERMINI

- glavna književna oseba ○ stranska književna oseba



KNJIŽEVNI PROSTOR IN ČAS

CILJI

Dijak:

O: razvija doživljanje in razumevanje književnega prostora in časa ter ga povezuje z drugimi književnimi prvinami.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

» poveže književni kraj in čas besedila s temo besedila in s književno osebo v obsegu vsaj 100 besed;

» ubesedi domišljjsko predstavo književnega kraja in časa.

TERMINI

◦ književni prostor ◦ književni čas

DOGAJANJE, MOTIV, TEMA, SPOROČILO IN SNOV

CILJI

Dijak:

🔵: razvija doživljanje in razumevanje književnega dogajanja, ki v povezanosti z drugimi književnimi prvinami prerašča v kompleksnejše besedilne prvine (motive, temo, sporočilo).

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » obnovi dogajanje v besedilu ali povzame dogajanje, pri čemer kronološko uredi dogodke oz. predstavi glavno in stransko dogajanje v obsegu vsaj 100 besed;
- » prepozna zgodovinsko snov v besedilu;
- » določi ljubezensko in domovinsko temo v besedilu;
- » navede motive v besedilu;
- » našteje nekaj književnih besedil z isto temo in jih primerja med seboj.

TERMINI

- dogajanje (glavno in stransko) ◦ tema ◦ snov ◦ motiv ◦ zgodba ◦ obnova



AVTOR IN PRIPOVEDOVALEC

CILJI

Dijak:

- razvija zmožnost prepoznavanja pripovedovalca in avtorja.

STANDARDI ZNANJA

Dijak:

- » loči avtorja književnega besedila od pripovedovalca, tako da imenuje avtorja ter poimenuje pripovedovalca;
- » predstavi zgodbo s perspektive pripovedovalca.

TERMINI

- pripovedovalec • avtor



VIRI IN LITERATURA PO POGLAVJIH

SPORAZUMEVANJE IN BESEDILO

Bešter, M. (2011). Sporazumevalna zmožnost – eden izmed temeljnih ciljev pouka slovenščine. *Jezik in slovstvo*, 56(3/4), 111–130.

Bone, J., Cencič, M., Ferme, J., Gaber, S., Golob, N., idr. (2023). *Pogled na šolo 21. stoletja v duhu kompetenc in pismenosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Dumont, H., Istance, D., & Benavides, F. (ur.). (2013). *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse*.

Holcar Brunauer, A. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju: priročnik za učitelje in strokovne delavce* (2. dopolnjena izd., 1. dotis k 1. natisu). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marentič Požarnik, B. (2018). *Psihologija učenja in pouka: Od poučevanja k učenju*. Ljubljana: DZS, Založništvo in trgovina, d. d.

Pečjak, S., & Gradišar, A. (2015). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Plešec Gasparič, R., Valenčič Zuljan, M., & Kalin, J. (2020). Obrnjeno učenje in poučevanje kot priložnost za inovativno in prožno izvajanje učnih oblik v visokošolskem izobraževanju. *Journal of Elementary Education*, 13, 51–80.

Vogel, J. (2021). Kritična sporazumevalna zmožnost – osrednji koncept sodobnega pouka prvega jezika. *Jezik in slovstvo*, 66(1), 3–15.

BESEDILO, BESEDILNE VRSTE, BESEDILNE SKUPINE

Novak, N. (2023). Bralna pismenost in razvoj slovenščine kot učnega jezika. Zavod RS za šolstvo. [Bralna_pismenost_in_razvoj_slovenscine_kot_ucnega_jezika.pdf](#)

Zavod RS za šolstvo. (b. d.) Bralna pismenost. Opredelitev in gradniki. [Bralna_pismenost_gradniki.pdf](#)

Krajnc Ivič, M. (2024). »Izhodišče je besedilo« – o besedilih in žanrih pri pouku slovenščine. *Jezik in slovstvo*, LXIX(3), 45–60. <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/gjppq2p3>

BESEDILOSLOVJE TER SPREJEMANJE, RAZUMEVANJE IN TVORJENJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., & Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: Opredelitev in gradniki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pečjak, S., Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Vogel, J. (2022). Razvijanje strategij kritičnega branja pri pouku prvega jezika. Žbogar, Alenka (ur.): *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko. 9–16.

Starc, S. (2023). Primer obravnave večkodnih besedil v šoli s pomočjo vizualne slovnice. V Jožef Beg, J., Hočevnar, M., Kočnik, Neža (ur.). *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije*. 255–267.

SLOVENSKI JEZIK V PROSTORU, DRUŽBI IN ČASU

Šekli, M. (2022). Slovenski jezik v prostoru in družbi: predstavitev izbranih pojmov. V B. Krakar-Vogel (ur.), *Kar je, beži: Zoranu Božiču v spomin: ob prvi obletnici smrti dr. Zorana Božiča, literarnega zgodovinarja, prešernoslovca, profesorja in publicista* (str. 107–118). Nova Gorica: Slavistično društvo.

JEZIKOVNE ZVRSTI

Ahačič, K. (2024). Zvrstnost. V *Slovnica na kvadrat: slovenska slovnica za srednjo šolo* (3., dopolnjena izd.). Rokus Klett. 199.

Ahačič, K. (2024). Slovnice vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovu učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28.

ZGODOVINA SLOVENSKEGA JEZIKA

Ahačič, K. (2024). Zakaj in kako je potrebno obravnavati zgodovino slovenskega jezika pri pouku slovenščine v srednji šoli. V *Jezik in književnost v spreminjanju*. Ljubljana. 233–236.

Vukotič, J., & Gorenc, B. (2022). *Reformatorji v stripu ali kako smo Slovenci dobili prvo res doooooolgo knjigo (in eno krajšo, ki je opisala, kako pišemo)*. Škratelj.

JEZIKOVNI SISTEM IN NJEGOVA VLOGA

Ahačič, K. (2017). *Kratkoslovnica: slovenska slovnica za osnovno šolo* (1. izd.). Ljubljana: Rokus Klett.

Ahačič, K. (2024). Slovnice vsebine pri jezikovnem pouku slovenščine pred prenovu učnih načrtov. *Jezik in slovstvo*, 69(3), 9–28.

Černivec, M. (2018). Uresničevanje dopolnjenega komunikacijskega modela pri obravnavi slovničnih tem v gimnaziji. *Jezikovni zapiski*, 24(2), 69–79.

Vogel, J. (2015). Modeli jezikovnega pouka pri predmetu slovenščina od leta 1990 do danes. *Jezik in slovstvo*, 60 (3–4), 173–183.

Vogel, J. (2017). Poimovanje jezikovne zvrstnosti pri pouku slovenščine v gimnazijah med teorijo in prakso. *Jezik in slovstvo*, 62(4), 17–30.

BESEDOSLOVJE

O besedoslovju slovenskega jezika: slovarji v šoli. V Šekli, M., Rezoničnik, L. (2020) (Ur.) *Slovenski jezik in književnost v srednjeevropskem prostoru*. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 30, Slovenski slavistični kongres, Gradec/Graz in Maribor. 235–304. Dostopno na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/9zlmv2x>

SKLADNJA

Smolej, M. (Ur.) (2022). Obravnava skladnje pri pouku slovenščine. V *Skladanje: Izbrana poglavja iz skladnje slovenskega jezika*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 145–156.

PRAVOPIS IN PRAVOREČJE

PRAVOPIS

Černivec M. (2024). Pravopisne vsebine in razvijanje pravopisne zmožnosti pri pouku slovenščine v gimnaziji. *Jezik in slovstvo*, 69(3). 29–44. Dostopno na <https://aplikacijaun.zrss.si/api/link/ai1tm8y>

PRAVOREČJE

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., & Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: Opredelitev in gradniki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

SLOVENŠČINA V DIGITALNI DOBI

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O SLOVENŠČINI V DIGITALNI DOBI

Pečjak, S. (2022). Psihološka perspektiva učinkov digitalizacije na procese branja in učenja pri ljudeh. V A. Žbogar (ur.), *58. seminar slovenskega jezika, literature in kulture: branje v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi* (str. 61–68). Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko.

Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2023). *DigComp 2.2: Okvir digitalnih kompetenc za državljane. Z novimi primeri rabe znanja, spretnosti in stališč*. Zavod RS za šolstvo.

MOTIVACIJSKO BRANJE

MOTIVACIJSKO BRANJE NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., & Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: Opredelitev in gradniki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

ZVRSTI KNJIŽEVNOSTI IN NJENE PREDELAVE

PESNIŠTVO

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: Vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

Saksida, I. (2022). *Kla kla klasika*. Mladinska knjiga.

DRAMATIKA

Saksida, I. (1998). *Ime mi je igra: antologija slovenskih mladinskih gledaliških iger*. Obzorja.

(PO)USTVARJANJE OB KNJIŽEVNIH BESEDILIH

PISANJE

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: Vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. GV Izobraževanje.

INTERPRETATIVNO BRANJE

Podbevšek, K. (2006). *Govorna interpretacija literarnih besedil v pedagoški in umetniški praksi*. Slavistično društvo Slovenije.

KNJIŽEVNOST V PROSTORU IN ČASU

Haramija, D., & Batič, J. (2015). Prešernova Zdravljica z ilustracijami Damijana Stepančiča. *Otrok in knjiga*, 42(92), 5-17.

SLOVENSKA SLOVSTVENA FOLKLORA, KNJIŽEVNIKI IN NJIHOVA DELA

Stanonik, M. (2004). *Slovstvena folkloristika. Med jezikoslovjem in literarno vedo*. Ljubljana: ZRC.

LITERARNOZGODOVINSKO ZNANJE

Saksida, I. (2024). Izhodišča in posledice komunikacijskega in tradicionalnega načrtovanja pouka književnosti. *Jezik in slovstvo*, 64(1), 21-28.

KNJIŽEVNOST IN BRALNI ODZIV

Kerndl, M. (2021). *Sodoben pouk (književnosti) in razlike med učenci*. BoMa.

Kmecl, M. (1996). *Mala literarna teorija*. Mihelč in Nešović.

Kordigel Aberšek, M. (1997). *Mladinska literatura, otroci in učitelji: komunikacijski model »poučevanja« mladinske književnosti*. ZRSŠ.

Kordigel Aberšek, M. (2008). *Didaktika mladinske književnosti*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Kos, J. (1996). *Očrt literarne teorije*. DZS.

Krakar Vogel, B., M. M. Blažič (2013). *Sistemska didaktika književnosti v teoriji in praksi*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Krakar Vogel, B. (2020). *Didaktika književnosti pri pouku slovenščine*. Rokus Klett.

Pezdirč Bartol, M. (2010). *Najdeni pomeni: empirične raziskave recepcije literarnega dela*. Zveza društev Slavistično društvo Slovenije.

Saksida, I. (1994). *Mladinska književnost med literarno vedo in književno didaktiko*. Obzorja.

Saksida, I. (2008). *Poti in razpotja didaktike književnosti*. Izolit.

Žbogar, A. (2007). *Za dejaven pouk književnosti*. Slavistično društvo Slovenije.

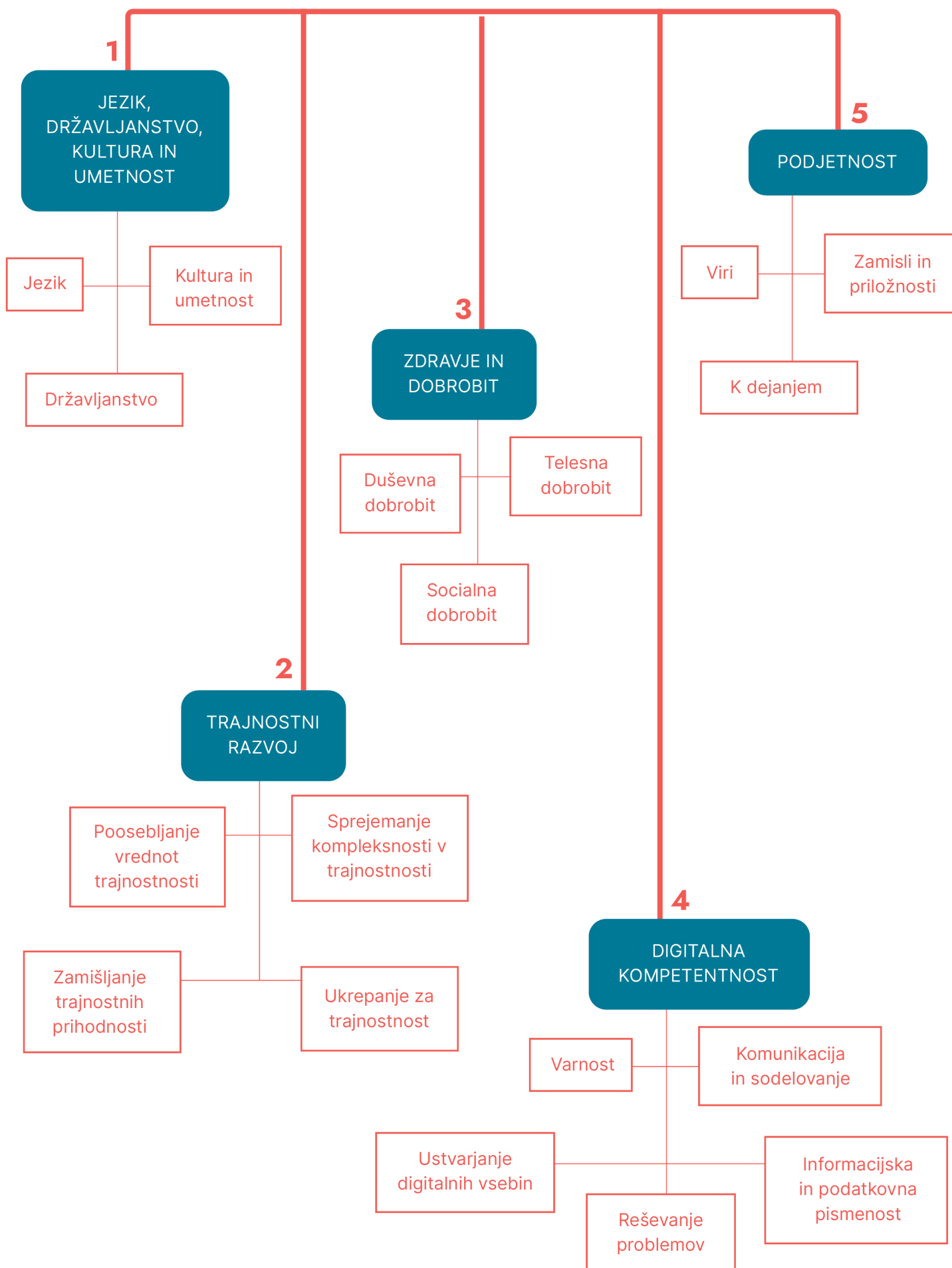
KNJIŽEVNA BESEDILA

Kerndl, M., Mršnik, S., Novak, N., Fekonja, R., Hedžet Krkač, M., Kerin, M., Rosc Leskovec, D., Sivec, M., Zore, N., Milekšič, V., Čuk, A., Stanonik, M., Gaber, B., Bačnik, A., Cotič Pajntar, J., Fekonja Peklaj, U., Vilar, P., Kavčič, A., Godec Soršak, L., Haramija, D., Krajnc Ivič, M., Svetlik, K., Slapar, S., Prudič, T., Leban, K., Papež, N., & Ceket Odar, M. (2022). *Bralna pismenost: Opredelitev in gradniki*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

PRILOGE



KLJUČNI CILJI PO PODROČJIH SKUPNIH CILJEV



1 /// JEZIK, DRŽAVLJANSTVO, KULTURA IN UMETNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

1.1 JEZIK

1.1.1 Strokovna besedila	1.1.1.1 Pri posameznih predmetih razvija zmožnost izražanja v različnih besedilnih vrstah (referat, plakat, povzetek, opis, pogovor itd.).
1.1.2 Strokovni jezik	1.1.2.1 Se zaveda, da je učenje vsebine posameznega predmeta hkrati tudi spoznavanje njegove strokovne terminologije; torej učenje jezika na ravni poimenovanj za posamezne pojme in na ravni logičnih povezav. 1.1.2.2 Se izraža z ustrezno terminologijo predmeta in skrbi za ustrezno govorno ter pisno raven svojega strokovnega jezika.
1.1.3 Univerzalni opis jezika kot sistema	(pri vseh predmetih:) 1.1.3.1 Se zaveda podobnosti ter razlik med jeziki in je na to pozoren tudi pri uporabi gradiv v tujih jezikih, pri uporabi prevajalnikov, velikih jezikovnih modelov, avtomatsko prevedenih spletnih strani itd. (pri vseh jezikovnih predmetih:) 1.1.3.2 Se zaveda, da različne jezike lahko opisujemo na podoben način; pri pouku tujih jezikov zato uporablja znanje, pridobljeno pri pouku učnega jezika, in obratno: zna primerjati jezike, ki se jih uči, in razpozna podobnosti ter razlike med njimi.
1.1.4 Razumevanje pomena branja	1.1.4.1 Pri vseh predmetih redno bere, izbira raznolika bralna gradiva, jih razume, poglobljeno analizira in kritično vrednoti.
1.1.5 Jezik in nenasilna komunikacija	1.1.5.1 Razvija lastne sporazumevalne zmožnosti skozi nenasilno komunikacijo.

1.2 DRŽAVLJANSTVO

1.2.1 Poznavanje in privzemanje človekovih pravic ter dolžnosti kot temeljnih vrednot in osnov državljanske etike	1.2.1.1 Pozna, razume in sprejema človekove pravice kot skupni evropski in ustavno določeni okvir skupnih vrednot ter etike. 1.2.1.2 Razume, da so človekove pravice univerzalne in nepogojene, da uveljavljajo vrednote svobode in enakosti. 1.2.1.3 Razume in sprejema, da je obstoj pravic pogojen s spoštovanjem individualne dolžnosti do enake pravice drugega. 1.2.1.4 Razume in sprejema, da je dolžnost do enake pravice drugega dolžnost zaradi dolžnosti (ne le pravica zaradi individualnega interesa). 1.2.1.5 Razume in sprejema človekove pravice in dolžnosti kot osnovno, vsem državljanom skupno etiko (moralo), ki uveljavlja vrednote spoštovanja človekovega dostojanstva, pravičnosti, resnice, zakona, lastnine, nediskriminacije in strpnosti.
1.2.2 Etična refleksija	1.2.2.1 Spozna, da obstajajo moralna vprašanja, pri katerih ni vnaprej danih od vseh sprejetih odgovorov. 1.2.2.2 Razvija občutljivost za moralna vprašanja ter sposobnost, da o njih razmišlja skupaj z drugimi.
1.2.3 Sodelovanje z drugimi v skupnosti in za skupnost	1.2.3.1 Z namenom uresničevanja skupnega dobrega sodeluje z drugimi ter podaja in uresničuje predloge, ki kakovostno spreminjajo skupnosti. 1.2.3.2 Prek lastnega delovanja ozavešča pomen skrbi za demokratično skupnost ter krepi zavedanje o pomenu pripadnosti skupnosti za lastnodobrobit in dobrobit drugih.
1.2.4 Aktivno državljanstvo in politična angažiranost	1.2.4.1 Ob zavedanju pozitivnega pomena politike kot skupnega reševanja izzivov in skrbi za dobrobit vseh, pa tudi iskanja kompromisov in preseganja konfliktov, pozna raznolike oblike demokratičnega političnega angažiranja in se vključuje v politične procese, ki vplivajo na življenja ljudi.
1.2.5 Znanje za kritično mišljenje, za aktivno državljanstvo	1.2.5.1 Uporabi znanja vsakega predmetnega področja za kritično in aktivno državljanstvo.

1.3 KULTURA IN UMETNOST

1.3.1 Sprejemanje, doživljanje in vrednotenje kulture in umetnosti	1.3.1.1 Intuitivno ali zavestno (individualno in v skupini) vzpostavlja odnos do kulture, umetnosti, umetniške izkušnje in procesov ustvarjanja ter ob tem prepozna lastna doživetja in se vživlja v izkušnjo drugega. itd.).
1.3.2 Raziskovanje in spoznavanje kulture ter umetnosti	1.3.2.1 Raziskuje in spozna kulturo, umetnost, umetniške zvrsti ter njihova izrazna sredstva v zgodovinskem in kulturnem kontekstu.
1.3.3 Izražanje v umetnosti in z umetnostjo	1.3.3.1 Je radoveden in raziskuje materiale in umetniške jezike, se z njimi izraža, razvija domišljijo ter pogloblja in širi znanje tudi na neumetniških področjih.
1.3.4 Uživanje v ustvarjalnem procesu ter dosežkih kulture in umetnosti	1.3.4.1 Uživa v ustvarjalnosti, se veseli lastnih dosežkov in dosežkov drugih. 1.3.4.2 V varnem, odprtem in spodbudnem učnem okolju svobodno izraža želje in udejanja ustvarjalne ideje.
1.3.5 Živi kulturo in umetnost	1.3.5.1 Živi kulturo in umetnost kot vrednoto v domačem in šolskem okolju ter prispeva k razvoju šole kot kulturnega središča in njenemu povezovanju s kulturnim in z družbenim okoljem.

2 /// TRAJNOSTNI RAZVOJ



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

2.1 POOSEBLJANJE VREDNOT TRAJNOSTNOSTI

2.1.1 Vrednotenje trajnostnosti	2.1.1.1 Kritično oceni povezanost lastnih vrednot in vrednot družbe s trajnostnostjo glede na svoje trenutne zmožnosti ter družben položaj.
2.1.2 Podpiranje pravičnosti	2.1.2.1 Pri svojem delovanju upošteva etična načela pravičnosti, enakopravnosti ter sočutja.
2.1.3 Promoviranje narave	2.1.3.1 Odgovoren odnos do naravnih sistemov gradi na razumevanju njihove kompleksnosti in razmerij med naravnimi ter družbenimi sistemi.

2.2 SPREJEMANJE KOMPLEKSNOSTI V TRAJNOSTNOSTI

2.2.1 Sistemsko mišljenje	2.2.1.1 K izbranemu problemu pristopa celostno, pri čemer upošteva povezanost okoljskega, gospodarskega in družbenega vidika. 2.2.1.2 Presoja kratkoročne in dolgoročne vplive delovanja posameznika in družbenih skupin v družbi, družbe na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.2.2 Kritično mišljenje	2.2.2.1 Kritično presoja informacije, poglede in potrebe o trajnostnem razvoju z vidika naravnega okolja, živih bitij in družbe, pri čemer upošteva različne poglede, pogoje z osebnim, socialnim in kulturnim ozadjem.
2.2.3 Formuliranje problema	2.2.3.1 Pri opredelitvi problema upošteva značilnosti problema – (ne)jasnost, (ne)opredeljenost, (ne)določljivost problema – in lastnosti reševanja – (ne)definirane, (ne)sistemske rešitve – ter vpletenost deležnikov.

2.3 ZAMIŠLJANJE TRAJNOSTNIH PRIHODNOSTI

2.3.1 Pismenost za prihodnost	2.3.1.1 Na podlagi znanja, znanstvenih dognanj in vrednot trajnostnosti razume ter vrednoti možne, verjetne in želene trajnostne prihodnosti (scenarije). 2.3.1.2 Presoja dejanja, ki so potrebna za doseganje želene trajnostne prihodnosti.
2.3.2 Prilagodljivost	2.3.2.1 V prizadevanju za trajnostno prihodnost tvega in se kljub negotovostim prilagaja ter sprejema trajnostne odločitve za svoja dejanja.
2.3.3 Raziskovalno mišljenje	2.3.3.1 Pri načrtovanju in reševanju kompleksnih problemov/-atik trajnostnosti uporablja in povezuje znanja in metode različnih znanstvenih disciplin ter predlaga ustvarjalne in inovativne ideje in rešitve.

2.4 UKREPANJE ZA TRAJNOSTNOST

2.4.1 Politična angažiranost	2.4.1.1 Ob upoštevanju demokratičnih načel kritično vrednoti politike z vidika trajnostnosti ter sodeluje pri oblikovanju trajnostnih politik in prakse na lokalni, regionalni, nacionalni ter globalni ravni.
2.4.2 Kolektivno ukrepanje	2.4.2.1 Pri prizadevanju in ukrepanju za trajnostnost upošteva demokratična načela in aktivno ter angažirano (konstruktivno) sodeluje z drugimi.
2.4.3 Individualna iniciativa	2.4.3.1 Se zaveda lastnega potenciala in odgovornosti za trajnostno delovanje in ukrepanje na individualni, kolektivni ter politični ravni.



3.1 DUŠEVNA DOBROBIT

3.1.1 Samozavedanje	3.1.1.1 Zaznava in prepoznavna lastno doživljanje (telesne občutke, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) ter lastno vedenje. 3.1.1.2 Skozi izkušnje razume povezanost različnih vidikov lastnega doživljanja (telesni občutki, čustva, misli, vrednote, potrebe, želje) v specifičnih situacijah (npr. ob doživljanju uspeha in neuspeha v učnih in socialnih situacijah).
3.1.2 Samouravnavanje	3.1.2.1 Uravnava lastno doživljanje in vedenje (npr. v stresnih učnih in socialnih situacijah). 3.1.2.2 Razvija samozaupanje in samospoštovanje. 3.1.2.3 Se učinkovito spoprijema z negotovostjo in kompleksnostjo. 3.1.2.4 Učinkovito upravlja, organizira čas učenja in prosti čas.
3.1.3 Postavljanje ciljev	3.1.3.1 Prepoznavna lastne interese, lastnosti, močna in šibka področja ter v skladu z njimi načrtuje kratkoročne in dolgoročne cilje (vezane na duševno, telesno, socialno in učno področje). 3.1.3.2 Spremlja doseganje in spreminjanje načrtovanih ciljev. 3.1.3.3 Razvija zavzetost in vztrajnost ter krepi zmožnosti odložitve nagrade.
3.1.4 Prožen način razmišljanja	3.1.4.1 Razvija osebno prožnost, razvojno miselno naravnost, radovednost, optimizem in ustvarjalnost. 3.1.4.2 Učinkovito se spoprijema s problemskimi situacijami, ki zahtevajo proaktivno miselno naravnost.
3.1.5 Odgovornost in avtonomija	3.1.5.1 Krepi odgovornost, avtonomijo in skrbi za osebno integriteto.

3.2 TELESNA DOBROBIT

3.2.1 Gibanje in sedenje	3.2.1.1 Razume pomen vsakodnevnega gibanja za zdravje in dobro počutje. 3.2.1.2 Razvija pozitiven odnos do gibanja. 3.2.1.3 Vključuje se v različne gibalne dejavnosti, tudi tiste, ki razbremenijo naporen vsakdan. 3.2.1.4 Razume škodljivosti dolgotrajnega sedenja, razvija navade za prekinitev in zmanjšanje sedenja.
3.2.2 Prehrana in prehranjevanje	3.2.2.1 Razume pomen uravnotežene prehrane. 3.2.2.2 Razvija navade zdravega prehranjevanja. 3.2.2.3 Oblikuje pozitiven odnos do hrane in prehranjevanja.
3.2.3 Sprostitev in počitek	3.2.3.1 Razume pomen počitka in sprostitve po miselnem ali telesnem naporu. 3.2.3.2 Spozna različne tehnike sproščanja in uporablja tiste, ki mu najbolj koristijo. 3.2.3.3 Razume pomen dobrih spalnih navad za učinkovito telesno in miselno delovanje ter ravnanje.
3.2.4 Varnost	3.2.4.1 Spozna različne zaščitne ukrepe za ohranjanje zdravja. 3.2.4.2 Ravna varno in odgovorno, pri čemer skrbi za ohranjanje zdravja sebe in drugih.
3.2.5 Preventiva pred različnimi oblikami zasvojenosti	3.2.5.1 Usvaja znanje o oblikah in stopnjah zasvojenosti ter o strategijah, kako se jim izogniti oz. jih preprečiti z zdravim življenjskim slogom.

3.3 SOCIALNA DOBROBIT

3.3.1 Socialno zavedanje in zavedanje raznolikosti	3.3.1.1 Ozavešča lastno doživljanje in vedenje v odnosih z drugimi. 3.3.1.2 Zaveda se in prepoznavna raznolikosti v ožjem (oddelek, vrstniki, družina) in širšem okolju (šola, lokalna skupnost, družba).
3.3.2 Komunikacijske spretnosti	3.3.2.1 Razvija spretnosti aktivnega poslušanja, asertivne komunikacije, izražanja interesa in skrbi za druge.
3.3.3 Sodelovanje in reševanje konfliktov	3.3.3.1 Konstruktivno sodeluje v različnih vrstah odnosov na različnih področjih. 3.3.3.2 Krepi sodelovalne veščine, spretnosti vzpostavljanja in vzdrževanja kakovostnih odnosov v oddelku, družini, šoli, širši skupnosti, temelječih na spoštljivem in asertivnem komuniciranju ter enakopravnosti.
3.3.4 Empatija	3.3.4.1 Krepi zmožnosti razumevanja in prevzemanja perspektive drugega. 3.3.4.2 Prepoznavna meje med doživljanjem sebe in drugega. 3.3.4.3 Uravnava lastno vedenje v odnosih, upoštevajoč več perspektiv hkrati.
3.3.5 Prosocialno vedenje	3.3.5.1 Krepi prepoznavanje in zavedanje potrebe po nudenju pomoči drugim. 3.3.5.2 Prepoznavna lastne potrebe po pomoči in strategije iskanja pomoči. 3.3.5.3 Krepi družbeno odgovornost.

4 /// DIGITALNA KOMPETENTNOST



SKUPNI CILJI IN NJIHOVO UMEŠČANJE V UČNE NAČRTE TER KATALOGE ZNANJ

POVZETO PO PUBLIKACIJI WWW.ZRSS.SI/PDF/SKUPNI_CILJI.PDF

4.1 INFORMACIJSKA IN PODATKOVNA PISMENOST

4.1.1 Brskanje, iskanje in filtriranje podatkov, informacij ter digitalnih vsebin	4.1.1.1 Izraža informacijske potrebe, išče podatke, informacije in vsebine v digitalnih okoljih ter izboljšuje osebne strategije iskanja.
4.1.2 Vrednotenje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.2.1 Analizira, primerja in kritično vrednoti verodostojnost in zanesljivost podatkov, informacij in digitalnih vsebin.
4.1.3 Upravljanje podatkov, informacij in digitalnih vsebin	4.1.3.1 Podatke zbira, obdeluje, prikazuje in shranjuje na najustreznejša mesta (trdi disk, oblak, USB itd.) tako, da jih zna kasneje tudi najti.

4.2 KOMUNIKACIJA IN SODELOVANJE

4.2.1 Interakcija z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.1.1 Sporazumeva se z uporabo različnih digitalnih tehnologij in razume ustrezna sredstva komunikacije v danih okoliščinah.
4.2.2 Deljenje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.2.1 Deli podatke, informacije in digitalne vsebine z drugimi z uporabo ustreznih digitalnih tehnologij. Deluje v vlogi posrednika in je seznanjen s praksami navajanja virov ter avtorstva.
4.2.3 Državljsko udejstvovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.3.1 Išče in uporablja portale za udejstvovanje v družbi. Poišče skupine, ki zastopajo njegove interese, s pomočjo katerih lahko aktivno daje predloge za spremembe.
4.2.4 Sodelovanje z uporabo digitalnih tehnologij	4.2.4.1 Z digitalnimi orodji soustvarja skupno vsebino in se zavzema za krepitev sodelovanja med člani.
4.2.5 Spletni bonton	4.2.5.1 Pri uporabi digitalnih tehnologij in omrežij prilagaja svoje vedenje pričakovanjem ter pravilom, ki veljajo v določeni skupini.
4.2.6 Upravljanje digitalne identitete	4.2.6.1 Ustvari eno ali več digitalnih identitet in z njimi upravlja, skrbi za varovanje lastnega ugleda ter za ravnanje s podatki, ki nastanejo z uporabo številnih digitalnih orodij in storitev v različnih digitalnih okoljih.

4.3 USTVARJANJE DIGITALNIH VSEBIN

4.3.1 Razvoj digitalnih vsebin	4.3.1.1 Ustvarja in ureja digitalne vsebine v različnih formatih.
4.3.2 Umeščanje in poustvarjanje digitalnih vsebin	4.3.2.1 Digitalne vsebine obogati z dodajanjem slik, glasbe, videoposnetkov, vizualnih efektov idr.
4.3.3 Avtorske pravice in licence	4.3.3.1 Pozna licence in avtorske pravice. Spoštuje pravice avtorjev in jih ustrezno citira.
4.3.4 Programiranje	4.3.4.1 Zna ustvariti algoritem za rešitev enostavnega problema. Zna odpraviti preproste napake v programu.

4.4 VARNOST

4.4.1 Varovanje naprav	4.4.1.1 Deluje samozaščitno; svoje naprave zaščiti z ustreznimi gesli, programsko opremo in varnim ravnanjem, jih ne pušča brez nadzora v javnih prostorih idr.
4.4.2 Varovanje osebnih podatkov in zasebnosti	4.4.2.1 Varuje osebne podatke in podatke drugih ter prepoznava zaupanja vredne ponudnike digitalnih storitev.
4.4.3 Varovanje zdravja in dobrobiti	4.4.3.1 Digitalno tehnologijo uporablja uravnoteženo, skrbi za dobro telesno in duševno dobrobit ter se izogiba negativnim vplivom digitalnih medijev.
4.4.4 Varovanje okolja	4.4.4.1 Zaveda se vplivov digitalnih tehnologij in njihove uporabe na okolje.

4.5 REŠEVANJE PROBLEMOV

4.5.1 Reševanje tehničnih težav	4.5.1.1 Prepozna tehnične težave pri delu z napravami ali digitalnimi okolji ter jih rešuje.
4.5.2 Prepoznavanje potreb in opredelitev tehnoloških odzivov	4.5.2.1 Prepoznava in ocenjuje potrebe, izbira ter uporablja digitalna orodja in jih prilagaja lastnim potrebam.
4.5.3 Ustvarjalna uporaba digitalne tehnologije	4.5.3.1 S pomočjo digitalne tehnologije ustvarja rešitve in novosti v postopkih ter izdelkih.
4.5.4 Prepoznavanje vrzeli v digitalnih kompetencah	4.5.4.1 Prepozna vrzeli v svojih digitalnih kompetencah, jih po potrebi izboljšuje in dopolnjuje ter pri tem podpira tudi druge.

**5.1 ZAMISLI IN PRILOŽNOSTI**

5.1.1 Odkrivanje priložnosti	5.1.1.1 Prepoznavava avtentične izzive kot priložnosti za ustvarjanje vrednost zase in za druge.
5.1.2 Ustvarjalnost in inovativnost	5.1.2.1 Pri reševanju izzivov na ustvarjalen način uporablja znanje in izkušnje za ustvarjanju boljših rešitev. 5.1.2.2 Pripravi nabor možnih rešitev izziva, pri čemer stremi k oblikovanju vrednosti za druge.
5.1.3 Vizija	5.1.3.1 Oblikuje vizijo prihodnosti, ki vključuje odgovore na vprašanja, kaj namerava početi v prihodnosti, kakšen želi postati in kakšno skupnost želi sooblikovati.
5.1.4 Vrednotenje zamisli	5.1.4.1 Vrednoti rešitve ob upoštevanju kriterijev po načelu ustvarjanja dobrobiti za druge in izbere ustrezno rešitev.
5.1.5 Etično in trajnostno razmišljanje	5.1.5.1 Prepozna in ovrednoti vpliv svojih odločitev ter ravnanj na skupnost in okolje.

5.2 VIRI

5.2.1 Samozavedanje in samoučinkovitost	5.2.1.1 Prepozna svoje želje, močna in šibka področja ter zaupa, da lahko pozitivno vpliva na ljudi in situacije.
5.2.2 Motiviranost in vztrajnost	5.2.2.1 Je pozitivno naravnani, samozavesten in osredotočen na proces reševanja izziva. 5.2.2.2 Vztraja pri opravljanju kompleksnejših nalog.
5.2.3 Vključevanje virov	5.2.3.1 Pridobi podatke in sredstva (materialna, nematerialna in digitalna), potrebne za prehod od zamisli k dejanjem, s katerimi odgovorno in učinkovito upravlja, pri čemer upošteva učinkovito izrabo lastnega časa in finančnih sredstev.
5.2.4 Vključevanje človeških virov	5.2.4.1 Spodbuja in motivira druge pri reševanju skupnih nalog. 5.2.4.2 Poišče ustrezno pomoč posameznika (npr. vrstnika, učitelja, strokovnjak itd.) ali strokovne skupnosti. 5.2.4.3 Razvije spretnosti za učinkovito komunikacijo, pogajanje, vodenje, ki so potrebne za doseganje rezultatov.
5.2.5 Finančna pismenost	5.2.5.1 V različnih življenjskih situacijah prepozna in rešuje finančne izzive (viri finančnih sredstev, skrb za denar, poslovanje npr. z banko, zavarovalnico ter drugimi finančnimi institucijami, ocena potrebnih sredstev, tveganj in odločitev o zadolževanju ter naložbi, varčevanju). 5.2.5.2 Sprejema odgovorne finančne odločitve za doseganje blaginje (osebne in za skupnost). 5.2.5.3 Pridobiva ustrezno znanje na področju finančne pismenosti za kakovostno vsakdanje in poklicno življenje.

5.3 K DEJANJEM

5.3.1 Prevzemanje pobude	5.3.1.1 Spodbuja in sodeluje pri reševanju izzivov, pri čemer prevzema individualno in skupinsko odgovornost.
5.3.2 Načrtovanje in upravljanje	5.3.2.1 V procesu reševanja problemov si zastavlja kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne cilje, opredeli prednostne naloge in pripravi načrt. 5.3.2.2 Prilagaja se nepredvidnim spremembam.
5.3.3 Obvladovanje negotovosti, dvoumnosti in tveganja	5.3.3.1 Na nepredvidene situacije se odziva s pozitivno naravnanoostjo in ciljem, da jih uspešno razreši. 5.3.3.2 Pri odločitvah primerja in analizira različne informacije, da zmanjša negotovost, dvoumnost in tveganja.
5.3.4 Sodelovanje	5.3.4.1 Sodeluje z različnimi posamezniki ali skupinami. 5.3.4.2 Morebitne spore rešuje na konstruktiven način in po potrebi sklepa kompromise.
5.3.5 Izkusveno učenje	5.3.5.1 Z reševanjem izzivov pridobiva nove izkušnje in jih upošteva pri sprejemanju nadaljnjih odločitev. 5.3.5.2 Presoja uspešnost doseganja zastavljenih ciljev in pri tem prepozna priložnosti za nadaljnje učenje. 5.3.5.3 Prepozna priložnosti za aktivno uporabo pridobljenega znanja v novih situacijah. 5.3.5.4 Povratne informacije uporabi za nadaljnji razvoj podjetnostne kompetence.